

Minima-effectrapportage gemeente Utrecht 2016

De invloed van landelijke en gemeentelijke
maatregelen op de financiële positie van inwoners met
lage inkomens

Minima-effectrapportage gemeente Utrecht 2016

De invloed van landelijke en gemeentelijke
maatregelen op de financiële positie
van inwoners met lage inkomens

Samenvatting

In dit onderzoek voor de gemeente Utrecht is bekeken wat de gevolgen zijn van de vernieuwde armoedeaanpak, Utrecht Inclusief, voor de koopkracht van diverse huishoudens met lage inkomens. De centrale vraag van dit onderzoek luidt: *Wat zijn het effecten van zowel het oude armoedebeleid als de vernieuwde armoedeaanpak van de gemeente Utrecht op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen en hoe verhouden deze zich tot elkaar?*

Voor elf verschillende huishoudtypen is doorgerekend hoe de maandbegrotingen eruit zien bij enerzijds het oude beleid en anderzijds de situatie waarin de vernieuwde aanpak volledig is doorgevoerd:

- a. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
- b. Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd);
- c. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
- d. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
- e. Een echtpaar zonder kinderen;
- f. Een ouder echtpaar (AOW-gerechtigd);
- g. Een echtpaar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
- h. Een echtpaar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
- i. Een echtpaar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar);
- j. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met zorgvraag;
- k. Een alleenstaande oudere met een zorgvraag;

Voor elk van de 11 huishoudens zijn berekeningen gemaakt bij de volgende inkomens:

- netto minimum inkomen (norm Participatiewet of AOW);
- 110 procent van het netto minimum inkomen;
- 125 procent van het netto minimum inkomen.

Dit is gedaan volgens de Nibud-budgetmethode, waarbij zowel het besteedbare maandinkomen als de uitgaven van de voorbeeldhuishoudens met elkaar zijn vergeleken. Daarbij is ervan uitgegaan dat de betreffende huishoudens van alle beschikbare regelingen gebruik maken. De uitgaven zijn uit twee onderdelen opgebouwd:

- Het **basispakket**: alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd, zoals kosten voor wonen, kleden, voeden, gezondheid, zekerheid (verzekeringen) en informatie (telefoon, internet en tv).

- Het **restpakket**: het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor de meer vrije bestedingen. De uitgaven in het restpakket worden in twee delen gesplitst: de uitgaven voor **sociale participatie** (bijvoorbeeld kosten voor vervoer, bezoek ontvangen, vakantie of sporten) en de overige uitgaven.

Voor dit onderzoek zijn dat bij het oude beleid:

- Kwijtschelding van lokale lasten;
- Collectieve aanvullende zorgverzekering;
- U-pas;
- School€extra;
- Compu4school;
- Woonlastenfonds;
- Individuele inkomenstoeslag (IIT);
- Energieregeling ouderen;
- Tegemoetkoming zorgkosten;
- Inkomensregelingen bij zorgkosten (Wmo, bijzondere bijstand, etc.).

In de nieuwe situatie zijn de volgende regelingen meegenomen:

- Kwijtschelding van lokale lasten;
- Collectieve aanvullende zorgverzekering;
- (Vernieuwde) U-pas;
- Afbouw van het woonlastenfonds
- GRIP Budget;
- Inkomensregelingen bij zorgkosten (Wmo, bijzondere bijstand, etc.).

Resultaten oud beleid

De huishoudens met oudere kinderen hebben de minste bestedingsruimte. Zij kunnen op alle onderzochte inkomensniveaus de begroting niet rondkrijgen, als zij naast de basisuitgaven ook de uitgaven aan sociale participatie willen bekostigen. Het paar met twee oudere kinderen kan op 100 procent ook het basispakket niet betalen; het paar met vier kinderen kan dit ook niet bij een inkomen van 110 procent.

Paren zonder kinderen en paren met jonge kinderen kunnen wel alle basisuitgaven doen, maar komen tekort voor de uitgaven aan sociale participatie.

Alleenstaanden kunnen de basisuitgaven bekostigen. Met alleen een bijstandsuitkering lukt dit niet meer als ook uitgaven voor sociale participatie moeten worden gedaan.

De voorbeeldhuishoudens gericht op ouderen kunnen bij de onderzochte inkomensniveaus wel goed rondkomen, bij zowel basisuitgaven als uitgaven aan sociale participatie.

De individuele inkomenstoelage (IIT) en de energieregeling bieden meer bestedingsruimte voor alle huishoudens die er gebruik van maken. De alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd kan dan bij een inkomen op 100 procent wel het restpakket bekostigen, waar dit zonder IIT niet kon. Het paar met twee oudere kinderen kan inclusief IIT het basispakket bekostigen; het paar met vier kinderen lukt dit niet, maar kan inclusief IIT wel op 110 procent de basisuitgaven betalen. Bij een huur op de aftoppingsgrens en de huurtoeslaggrens kunnen vooral de alleenstaanden onder de AOW-leeftijd niet meer rondkomen bij de hogere inkomens.

Resultaten vernieuwde aanpak

Bij de vernieuwde armoedeaanpak hebben bijna alle onderzochte huishoudtypen in 2017 meer te besteden bij een inkomen van 125 procent van de bijstandsnorm. De belangrijkste reden hiervan is de gemeentelijke bijdrage aan de premie voor de collectieve zorgverzekering, die doorloopt tot 125 procent in plaats van 110 procent. Mede hierdoor verdwijnt het tekort dat alleenstaanden met oudere kinderen hadden bij een inkomensniveau van 125 procent.

Kijken we ook naar de inkomens op 100 en 110 procent dan zien we dat in 2017 de paren zonder kinderen en de huishoudens met oudere kinderen meer te besteden hebben. Voor deze laatste groep is het met name het U-pas kindpakket dat hier positief aan bijdraagt.

De hogere bestedingsruimte van paren zonder kinderen en van huishoudens met oudere kinderen is een zeer gunstig resultaat van de vernieuwde aanpak, aangezien juist deze huishoudens nu het restpakket, en soms zelfs het basispakket, niet kunnen bekostigen. Echter, ondanks de gemeentelijke ondersteuning blijven de genoemde huishoudens kwetsbaar en hebben zij ook bij de vernieuwde aanpak nog steeds met (grote) tekorten te maken.

De alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een zorgvraag kan op 110 procent niet meer rondkomen terwijl dat bij oude beleid wel kon. Het wegvallen van de regeling Tegemoetkoming Zorgkosten en de afbouw van de bijdrage vanuit het woonlastenfonds spelen hierbij een belangrijke rol.

Voor de huishoudens die gebruik kunnen maken van het GRIP budget is een vergelijking gemaakt met huishoudens die bij het oude beleid gebruik maakten van de IIT of de energieregeling. Bij het inkomen op 125 procent neemt bij alle huishoudens de bestedingsruimte ruim toe, omdat de inkomensgrens voor de IIT/energieregeling op 110 procent ligt.

Op 100 en 110 procent hebben de meeste huishoudens iets minder te besteden, als zij in plaats van de IIT het GRIP budget ontvangen. Dit geldt niet voor de oudere huishoudens, zij houden inclusief GRIP budget juist iets meer over.

De bestedingsruimte van huishoudens die bij het oude beleid in aanmerking komen voor de IIT, maar in de toekomst geen gebruik kunnen maken het GRIP budget, neemt logischerwijs af.

Voorwoord

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) is een onafhankelijke stichting. Het Nibud heeft tot doel particuliere huishoudens inzicht te laten verkrijgen in hun inkomsten en uitgaven, en vaardigheid aan te leren om planmatig met geld om te gaan. Het Nibud probeert dit doel te bereiken door rechtstreeks voorlichting te geven, zowel via de massamedia als via eigen brochures over diverse budgetonderwerpen, zoals kostgeld en alimentatie.

Daarnaast wil het Nibud hetzelfde doel bereiken via professionals die zich bezighouden met vormen van financiële advisering en voorlichting. Dit zijn professionals uit zowel de maatschappelijke hulp- en dienstverlening als het financieel bedrijfsleven en sectoren van het onderwijs. Het Nibud ondersteunt deze groepen met eigen publicaties (Budgethandboek, Prijzengids, Rekenprogramma's) en door deskundigheidsbevordering in de vorm van opleidingen en trainingen.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Utrecht. Met dit onderzoek wil de gemeente Utrecht laten zien of en in hoeverre huishoudens met een laag inkomen er met de vernieuwde armoedeaanpak in koopkracht op voor- of achteruit gaan.

Utrecht, augustus 2016

Inhoud

Samenvatting	5
Voorwoord	9
1. Inleiding	13
1.1 Centrale vraag.....	13
1.2 Kern minima-effectrapportage	14
1.3 Leeswijzer	15
2. Onderzoeksmethode: begrotingen	17
2.1 Inleiding	17
2.2 Basispakket & Restpakket	17
2.3 Uitgavensoorten	18
2.4 Inkomsten	19
2.5 De begrotingen.....	19
3. Armoedebeleid vóór 2016	21
3.1 Landelijk minimabeleid	21
3.2 Lokaal minimabeleid.....	21
3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid	21
3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering	22
3.2.3 Individuele inkomenstoeslag.....	23
3.2.4 Energieregeling voor ouderen.....	23
3.2.5 Woonlastenfonds	23
3.2.6 U-pas.....	24
3.2.7 Kinderopvang en peuterspeelzaal.....	25
3.2.8 Individuele bijzondere bijstand.....	26
3.3 Huishoudens met een zorgvraag	27
3.3.1 Collectieve zorgverzekering	27
3.3.2 Regeling tegemoetkoming zorgkosten (Wmo regeling)	27
3.3.3 Uitgangspunten huishoudens met zorgvraag	27

4. Resultaten beleid vóór 2016	31
4.1 Huishoudsamenstelling	31
4.1.1 Vóór invulling van het restpakket	31
4.1.2 Na invulling van het restpakket	31
4.2 Inkomensniveau	35
4.2.1 Vóór invulling van het restpakket	36
4.2.2 Na invulling van het restpakket	36
4.2.3 Individuele inkomenstoelage	37
4.3 Resultaten bij een hogere huur	38
5. Vernieuwde armoedeaanpak	41
5.1 Uitgangspunten vernieuwde armoedeaanpak	41
5.2 Wat verandert er in de regelingen?	42
5.2.1 Collectieve zorgverzekering voor minima	42
5.2.2 U-pas	42
5.2.3 GRIP budget, Individuele inkomenstoelage en de energieregeling voor ouderen	43
5.2.4 Woonlastenfonds	44
6. Resultaten vernieuwde armoedeaanpak	45
6.1 Huishoudsamenstelling	45
6.2 Inkomensniveau	48
6.3. Inclusief GRIP budget	49
7. Conclusies en aanbevelingen	53
7.1 Algemeen	53
7.2 Regelingen	54
7.3 Aandachtspunten	60
7.4 Verschillen oud beleid en vernieuwde aanpak	62
8. Vergelijking Minima-effectrapportage 2013	65
8.1 Inleiding	65
8.2 Huishoudtypen	65
8.3 Inkomensniveaus	67
Bijlage 1: Begrotingen	69
Bijlage 2: Inkomsten	93
Bijlage 3: Verantwoording uitgaven	95

1. Inleiding

1.1 Centrale vraag

In de notitie “Utrecht inclusief - Vernieuwing van de Utrechtse armoedeaanpak 2016 - 2019” is een nieuw pakket aan regelingen voor huishoudens met een laag inkomen weergegeven. Uitgangspunt van de nieuwe aanpak is dat armoede meestal niet op zichzelf staat, “maar ontstaat door andere problemen en leidt tot nieuwe problemen zoals stress, gezondheidsproblemen en eenzaamheid”. Daarom is gekozen voor een brede benadering van het armoedevraagstuk, waarbij met diverse partners in de stad wordt samengewerkt. Daarnaast is ervoor gekozen om sterk te monitoren op de effecten van de nieuwe armoedeaanpak.

Een onderdeel van deze effectmeting is de onderliggende Minima-effectrapportage van het Nibud. In een dergelijke rapportage wordt inzichtelijk gemaakt wat het effect is van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen.

In dit onderzoek worden twee scenario's uitgewerkt. Eerst wordt gekeken naar de oude situatie, zoals geformuleerd in het vorige armoedebeleid. Daarnaast wordt een scenario doorgerekend van de situatie waarin de vernieuwde Utrechtse armoedeaanpak volledig is doorgevoerd. Door beide scenario's naast elkaar te leggen wordt duidelijk wat de effecten zijn van zowel het oude als het nieuwe armoedebeleid op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Utrecht.

Bekeken wordt welke groepen huishoudens met een laag inkomen er in Utrecht op voor- of achteruit gaan met het nieuwe armoedebeleid.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat zijn het effecten van zowel het oude armoedebeleid als de vernieuwde armoedeaanpak van de gemeente Utrecht op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen en hoe verhouden deze zich tot elkaar?

Naast gemeentelijke regelingen, worden ook landelijke regelingen zoals huur- en zorgtoeslag meegenomen. Op deze manier ontstaat een compleet beeld van de bestedingsruimte van diverse typen huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Utrecht. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

1.2 Kern minima-effectrapportage

In deze minima-effectrapportage wordt voor verschillende huishoudtypen de koopkracht inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Utrecht is een keuze gemaakt voor de volgende 11 voorbeeldsituaties:

- a. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
- b. Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd);
- c. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
- d. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
- e. Een echtpaar zonder kinderen;
- f. Een ouder echtpaar (AOW-gerechtigd);
- g. Een echtpaar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
- h. Een echtpaar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
- i. Een echtpaar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar);
- j. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met zorgvraag;
- k. Een alleenstaande oudere met een zorgvraag;

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de koopkracht van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus, zowel bij het oude armoedebeleid als bij de vernieuwde armoedeaanpak. Voor elk van de 11 huishoudens worden berekeningen gemaakt bij de volgende inkomens:

- netto minimum inkomen (norm Participatiewet of AOW);
- 110 procent van het netto minimum inkomen;
- 125 procent van het netto minimum inkomen.

Onder netto minimum inkomen verstaan we het toepasselijk minimum inkomen voor een specifiek type huishouden. Voor een alleenstaande onder de AOW-leeftijd is dit gelijk aan 70 procent van het wettelijk minimumloon. Voor een alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd is dit gelijk aan de hoogte van de AOW. Bij 110 en 125 procent van het netto minimum inkomen vermenigvuldigen we de toepasselijke bijstandsnorm met respectievelijk 1,1 en 1,25.

Het kan voorkomen dat een huishouden met een inkomen op 125 procent van het minimum hiervan minder overhoudt dan een huishouden op 110 procent van het minimum, omdat de eerste groep huishoudens buiten de regelingen voor financiële ondersteuning valt. Dit rapport maakt dit effect, de armoedeval, inzichtelijk.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijzen in dit onderzoek zijn 490 euro voor eenpersoonshuishoudens en 575 euro voor meerpersoonshuishoudens. Deze huren zijn gebaseerd op de gemiddelde huurprijzen voor minima in Utrecht uit het CBS woononderzoek 2015.

Daarnaast wordt in tabelvorm gepresenteerd hoe de saldi er uitzien met een huur tot de aftoppingsgrens en een huur tot de maximale huurgrens.¹ De aftoppingsgrens is de huurprijs waarboven in principe geen huurtoeslag meer wordt verstrekt; over het bedrag onder de aftoppingsgrens wordt nog wel huurtoeslag verstrekt. Wie huurt boven de maximale huurgrens kan helemaal geen huurtoeslag krijgen.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 gaat in op de onderzoeksmethode. Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de lokale armoederegelingen zoals vastgelegd in het oude armoedebeleid. Vervolgens geeft hoofdstuk 4 de resultaten hiervan weer. In hoofdstuk 5 worden de uitgangspunten van de vernieuwde armoedeaanpak nader beschreven, waarna in hoofdstuk 6 de effecten hiervan op de onderzochte huishoudtypen worden gepresenteerd. Hoofdstuk 7 geeft de conclusies weer: wat zijn de effecten van zowel het oude armoedebeleid als de vernieuwde armoedeaanpak op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen en hoe verhouden beide aanpakken zich tot elkaar?

Tot slot wordt in hoofdstuk 8 een vergelijking gemaakt met de minima-effectrapportage die is uitgevoerd in 2013.

In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en de inkomensopbouw.

---

¹ De aftoppingsgrens ligt voor een- en tweepersoonshuishoudens op 586,68 euro en voor meerpersoonshuishoudens op 628,76 euro. De maximale huurgrens is 710,68 per maand.

2. Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van armoederegelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van **begrotingen**. Uit deze begrotingen zijn de **inkomsten en uitgaven** van de huishoudens af te lezen.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor 11 verschillende huishoudtypen op drie verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning leven.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn **gemiddelden**; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft. Wel wordt duidelijk in hoeverre een groep huishoudens een sluitende begroting heeft. Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeen te zeggen valt. Schulden komen echter vaak voor onder mensen met lage inkomens.

Alle begrotingen zijn **maandbegrotingen**, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven.

De uitgavenkant vullen we in volgens de methode van het basispakket en het restpakket.

2.2 Basispakket & Restpakket

- Het **basispakket**: alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd, zoals kosten voor wonen, kleden, voeden, gezondheid, zekerheid (verzekeringen) en informatie (telefoon, internet en tv).
- Het **restpakket**: het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor de meer vrije bestedingen. De uitgaven in het restpakket worden in twee delen gesplitst: de uitgaven voor **sociale participatie** (bijvoorbeeld kosten voor vervoer, bezoek ontvangen, vakantie of sporten) en de overige uitgaven.

In bijlage 3 staan de uitgangspunten en de samenstelling van het basis- en het restpakket beschreven. Het basispakket en het restpakket zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

De overige uitgaven van het restpakket zijn andere uitgaven die niet in het basispakket en het pakket sociale participatie zitten. In dit onderzoek zijn dat kosten voor een huisdier, de kosten voor woon-werkverkeer en zakgeld voor de kinderen (bedragen zijn gebaseerd op regulier onderzoek van het Nibud).

Sociale participatie wordt door velen als noodzakelijk beschouwd en is in de gemeente Utrecht onderdeel van het minimabeleid.

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon **onontkoombaar** zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is individuele bijzondere bijstand mogelijk. Individuele bijzondere bijstand is het vangnet door dergelijke kostenposten, maar is niet in de begrotingen opgenomen, omdat dit afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

2.3 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud drie soorten uitgaven:

VASTE LASTEN

- Dit zijn periodiek terugkerende uitgaven, waarbij het bedrag veelal elke periode hetzelfde is. Vaak is er een contract afgesloten voor deze uitgaven.

Voorbeelden zijn de huur, energiekosten en verzekeringen.

RESERVERINGSUITGAVEN

- Dit zijn uitgaven die niet iedere maand terugkomen. De bedragen voor de verschillende reserveringsuitgaven zou een huishouden in principe maandelijks opzij moeten zetten om deze onregelmatige uitgaven direct te kunnen betalen.

Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor inventaris en kleding.

HUISHOUDELIJKE UITGAVEN

- Dit zijn regelmatig terugkerende uitgaven, waarvan het bedrag per keer (per aankoopbeurt) verschilt.

Voorbeelden zijn voeding, was- en schoonmaakartikelen, persoonlijke verzorging.

In deze rapportage wordt gerekend met **minimale bedragen** die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen.

Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van **lokale tarieven**. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

2.4 Inkomsten

In deze rapportage worden op drie inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimum inkomen (bijstand/AOW-uitkering), 110 procent en 125 procent van het netto minimum inkomen.

Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 lid 1 sub c.

Bij zowel het oude als het vernieuwde armoedebeleid wordt gerekend met de normbedragen van 2016.

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen. In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit.

Hoe deze regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudens is te zien in bijlage 1.

In de rapportage wordt verondersteld dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle regelingen die op hen van toepassing zijn.

In bijlage 2 staat aanvullende informatie over de gekozen uitgangspunten bij de inkomens.

2.5 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. Deze begrotingen staan in bijlage 1.

3. Armoedebeleid vóór 2016

In dit hoofdstuk worden inkomensondersteunende regelingen voor minima beschreven. Het gaat om de landelijke regelingen uit 2016 en gemeentelijke regelingen zoals deze golden onder het vorige armoedebeleid. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale armoederegelingen aan bod. Per regeling wordt een korte beschrijving gegeven van de belangrijkste kenmerken en voorwaarden.

3.1 Landelijk minimabeleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke heffingskortingen (algemene heffingskorting, arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting en de ouderenkorting), landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag, kindgebonden budget) en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen.

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Utrecht voor huishoudens met een laag inkomen ook lokaal minimabeleid. De regelingen die worden opgenomen in de berekeningen komen in de volgende paragrafen aan bod.

3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Utrecht kan kwijtschelding worden aangevraagd voor de afvalstoffenheffing, de rioolheffing eigenaren (niet van toepassing in deze rapportage, omdat we ervan uitgaan dat de huishoudens in een huurwoning wonen) en de hondenbelasting voor maximaal twee honden.

De gemeente toetst bij het vaststellen van de kwijtschelding aan 100 procent van de norm op grond van de Participatiewet. Dat wil zeggen dat, afhankelijk van het vermogen, huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen. Bij een inkomen hierboven wordt de betalingscapaciteit berekend door het inkomen te verminderen met het norminkomen. Er vindt een correctie plaats voor de eigen uitgaven aan huur, voor premies van de ziektekostenverzekering, voor alimentatie en voor bepaalde afbetalingen op belastingschulden.

Vanaf 2012 kunnen gemeenten bij de berekening van de betalingscapaciteit ook rekening houden met de kosten van kinderopvang. De gemeente Utrecht maakt van deze mogelijkheid geen gebruik.

Bij het waterschap is kwijschelding mogelijk voor de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing ingezetenen. Bij de berekening van de kwijschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, de norm van maximaal 100 procent van de bijstandsnorm.

Er is één gezamenlijke aanslag voor de gemeentelijke heffingen en de waterschapslasten, de betalingscapaciteit wordt dus maar één keer berekend, namelijk over de aanslag in zijn geheel.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. Daarom biedt de gemeente Utrecht inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan bij zorgverzekeraar Zilveren Kruis/Achmea. Om voor deelname aan de collectieve zorgverzekering in aanmerking te komen, hanteert de gemeente Utrecht een inkomensgrens van 125 procent van de toepasselijke bijstandsnorm.

De premie voor 2016 bedraagt 101,24 euro per maand voor de basisverzekering. Op de basisverzekering geeft Zilveren Kruis een collectiviteitskorting van 7,5 procent en de gemeente betaalt mee aan de premie. Daarnaast kan gekozen worden voor een op de doelgroep toegesneden aanvullende verzekering. Er is een keuze mogelijk uit drie pakketten. De kosten van deze aanvullende verzekeringen bedragen in euro's:

	Pakket 1	Pakket 2	Pakket 3
Basisverzekering	101,24	101,24	101,24
Aanvullend pakket	9,00	17,55	36,00
Afkoop eigen risico	--	25,61	25,61
Tandartsverzekering	7,95	7,95	12,25
Bijdrage gemeente	--	6,55	11,55
Totaal	118,19	145,80	163,55

In de begrotingen rekenen we met pakket 3. Hiermee wordt de (financieel) meest ongunstige situatie weergegeven, waarmee de gemeente zicht krijgt op de situatie van huishoudens die zich uitgebreider (moeten) verzekeren. Dit pakket wordt bij de gemeente Utrecht ook het meest gekozen.

De kosten van de zorgverzekering zijn opgenomen onder de posten "zorgverzekering basis" en "zorgverzekering aanvullend". De post "eigen risico" is op nul gezet, omdat het eigen risico in pakket 2 en 3 is herverzekerd. De bijdrage van de gemeente wordt meegenomen tot en met een inkomen van 110 procent van de norm, zoals in het oude minimabeleid gebruikelijk was.

3.2.3 Individuele inkomenstoelage

De individuele inkomenstoelage in de gemeente Utrecht is bedoeld voor huishoudens tussen de 21 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd, die gedurende een periode van drie jaar of langer over een inkomen beschikken dat niet hoger is dan 110 procent van de geldende bijstandsnorm.

Voorwaarde om voor de individuele inkomenstoelage in aanmerking te komen, is dat er geen zicht op inkomensverbetering is en dat men hiervoor voldoende inspanningen heeft verricht. Studenten, verpleeghuisbewoners en dak/thuislozen komen niet in aanmerking voor de individuele inkomenstoelage. Daarnaast geldt er een vermogensgrens.

De hoogte van de individuele inkomenstoelage bedraagt per jaar:

- 378 euro voor een alleenstaande;
- 486 euro voor een alleenstaande ouder;
- 540 euro voor paren;
- 607 euro voor echtparen (of daarmee gelijkgestelden) met minimaal 2 kinderen waarvan 1 kind tussen 12 en 18 jaar is.

Bij de resultaten van deze rapportage wordt een vergelijking gemaakt tussen huishoudens die in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoelage en huishoudens die hier geen recht op hebben.

3.2.4 Energieregeling voor ouderen

Voor huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd met een laag inkomen geldt een tegemoetkoming in de energiekosten van 165 euro per jaar. Deze regeling is bedoeld voor huishoudens met een inkomen tot en met 110 procent van de toepasselijke norm. Evenals de individuele inkomenstoelage wordt deze tegemoetkoming in een aparte kolom zichtbaar gemaakt.

3.2.5 Woonlastenfonds

Huurders in de gemeente Utrecht die een netto huur (rekenhuur minus huurtoelage) betalen die hoger is dan de normhuur van het Woonlastenfonds konden een bijdrage krijgen uit het fonds. De normhuur is afhankelijk van het huishoudtype (één- of /meerpersoons) en van de leeftijd (onder of boven de AOW-grens).

De maximale bijdrage is 75 euro per maand.

Tabel 1. Maximale normhuur Woonlastenfonds

	Onder AOW-ift	Vanaf AOW-ift
Eenpersoonshuishouders	207,15	217,50
Meerpersoonshuishouders	298,50	283,94

Het bovenstaande kan worden toegelicht aan de hand van een aantal rekenvoorbeelden:

Rekenvoorbeeld 1

Een alleenstaande met een bijstandsuitkering en een huur van 600 euro.

De berekening: 600 euro min 298 euro huurtoeslag min de normhuur van 207,15 euro = 94,85 euro. De bijdrage is maximaal 75 euro. Dat bedrag wordt uitgekeerd.

Rekenvoorbeeld 2

Paar, beiden 40 jaar oud met een bijstandsuitkering en een huur van 600 euro.

De berekening: 600 euro min 293 euro huurtoeslag min de normhuur van 298,50 euro = 8,50 euro. Dat bedrag wordt uitgekeerd.

De bijdrage uit het Woonlastenfonds is, voor huishoudens die hiervoor in aanmerking kwamen, opgenomen bij de inkomsten onder de post "Woonlastenfonds".

3.2.6 U-pas

Huishoudens met een inkomen tot en met 125 procent van het bijstandsinkomen komen in aanmerking voor de U-pas. Voor kinderen tot en met 17 jaar geldt het inkomen van de ouders. Jongeren vanaf 18 jaar kunnen zelf een U-pas aanvragen op basis van hun inkomen.

De invulling van de U-pas is in de vernieuwde aanpak gewijzigd. Hieronder volgt de beschrijving zoals deze gold in het oude beleid:

Sociale, culturele en sportieve activiteiten

Met de U-pas ontvingen inwoners een persoonlijk budget voor een bijdrage in de kosten die gemaakt worden aan sociale, culturele en sportieve activiteiten.

Dit budget was afhankelijk van de leeftijd van de inwoner. Kinderen van nul tot en met 17 jaar kwamen in aanmerking voor een bedrag van 225 euro per jaar, voor volwassenen was dat 120 euro.

Ook was er een korting voor de bibliotheek. De kosten hiervan waren 7,50 euro per jaar in plaats van 28,50 euro. Er waren ook kortingen mogelijk op theatervoorstellingen.

Deze vergoedingen vanuit de U-pas zijn verrekend met de post "sociale participatie".

School€xtra

Voor huishoudens met kinderen tussen 4 en 18 jaar met een U-pas stelde de gemeente Utrecht geld beschikbaar voor de betaling van schoolactiviteiten. De tegemoetkoming was voor basisscholieren 50 euro per jaar per kind. Voor kinderen in voorgezet onderwijs was er een tegemoetkoming van 100 euro per jaar.

Deze bedragen zijn in de begrotingen verrekend met de post “onderwijs”.

Compu4school

Voor een kind in groep 8, dat het volgende jaar begint aan het voortgezet onderwijs, stelde de gemeente Utrecht een computer met printer beschikbaar. Daarnaast kreeg het gezin eenmalig 100 euro voor de kosten van een internetabonnement. Het huishouden moest hiervoor beschikken over een U-pas.

De verstrekking gold voor een periode van vijf jaar. Was er na die periode opnieuw een kind in het huishouden dat aan het voortgezet onderwijs ging beginnen, dan kon opnieuw een computer worden verstrekt.

De computerregeling is verrekend met de post “inventaris”, de vergoeding voor internet is verrekend met de post “televisie/internet”. De genoemde bedragen zijn gedeeld door vijf, omdat de vergoeding gold voor een periode van vijf jaar.

3.2.7 Kinderopvang en peuterspeelzaal

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot twaalf jaar een tegemoetkoming toegekend krijgen voor de kosten van kinderopvang. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten.

De gemeente keert een vergoeding in de eigen bijdrage uit aan ouders die:

- een bijstands- of Anw²-uitkering hebben én een re-integratietraject volgen of een uitkering als aanvulling op een inkomen uit werk hebben. De hoogte van de compensatie bedraagt vijf procent van de totale kosten kinderopvang per kind. Dit komt ongeveer overeen met de helft van de eigen bijdrage.
- vanuit de bijstandsuitkering volledig uitstromen naar werk. Zij kunnen gebruik maken van een eenmalig tegemoetkoming van 300 euro.
- jonger zijn dan 27 jaar, zonder startkwalificatie, die geen recht hebben op een bijstandsuitkering en terug naar school wordt geleid. Zij kunnen gebruik maken van een tegemoetkoming die gelijk is aan de eigen bijdrage.

In de begrotingen wordt niet van een van bovengenoemde situaties uitgegaan. Bij een inkomen boven bijstandsniveau gaan we ervan uit dat de alleenstaande ouder enkele

---

² Anw = Algemene nabestaanden wet

dagen per week werkt en gebruik maakt van de kinderopvang. Bij 110 procent van het minimum inkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij een inkomen op 125 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang.

Een alleenstaande ouder met een (bijstands)uitkering hoeft geen gebruik van de kinderopvang te maken, tenzij deze ouder een re-integratietraject volgt, waar in deze rapportage niet van wordt uitgegaan. Daarom zijn in de begrotingen op 100 procent geen kosten voor kinderopvang opgenomen. Wel rekenen we een bedrag voor de peuterspeelzaal.

Ook echtparen zonder werk (met een bijstandsuitkering) of echtparen waarvan een van beide partners werkt (met een inkomen van 110 en 125 procent van de norm), zullen geen gebruik maken van de kinderopvang, maar van de peuterspeelzaal. De ouderbijdrage voor de peuterspeelzaal is inkomensafhankelijk en varieert van 85 euro per jaar voor een alleenstaande ouder met een bijstandsinkomen tot 135 euro per jaar voor echtparen met een inkomen van 100 tot 125 procent van de bijstandsnorm. De kosten voor kinderopvang en de peuterspeelzaal zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "schoolkosten/kinderopvang". De kinderopvangtoeslag die de betreffende huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.2.8 Individuele bijzondere bijstand

De gemeente Utrecht verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand. Bij het vaststellen van de hoogte van de individuele bijzondere bijstand wordt de volgende draagkrachtberekening gehanteerd:

- 5 procent voor een inkomen tot en met 110 procent van de van toepassing zijnde bijstandsnorm;
- 30 procent voor een inkomen groter dan 110 procent, maar kleiner dan of gelijk aan 200 procent van de toepassing zijnde bijstandsnorm;
- 100 procent voor een inkomen groter dan 200 procent van de van toepassing zijnde bijstandsnorm.

De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie. Uitzondering zijn de huishoudtypen met een zorgvraag. Bij deze huishoudtypen gaan we uit van een aantal veronderstellingen (zie ook paragraaf 3.3). Indien voor een of meer van deze voorzieningen individuele bijzondere bijstand kan worden aangevraagd, wordt dit meegenomen in de begroting. Overige verstrekkingen vanuit de individuele bijzondere bijstand worden, net als bij de andere huishoudtypen, niet meegenomen.

3.3 Huishoudens met een zorgvraag

In dit onderzoek worden tevens twee huishoudens met een zorgvraag onderzocht: een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd en een alleenstaande vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd. Hieronder wordt eerst dieper ingegaan op de regelingen van de gemeente Utrecht voor huishoudens met een zorgvraag. Daarna wordt het profiel van deze huishoudtypen nader omschreven en wordt bekeken wat het effect van de zorgvraag is op de maanbegroting van deze huishoudens.

3.3.1 Collectieve zorgverzekering

Zoals in paragraaf 3.2.2 staat beschreven, kent de gemeente Utrecht een uitgebreide zorgverzekering waar huishoudens met extra zorgkosten gebruik van kunnen maken. Via dit pakket is onder meer het verplicht eigen risico van 385 euro per jaar herverzekerd.

3.3.2 Regeling tegemoetkoming zorgkosten (Wmo regeling)

Inwoners die over het jaar 2013 een tegemoetkoming hebben ontvangen in het kader van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) dan wel de Compensatieregeling Eigen Risico (CER), konden in 2015 en 2016 bij de gemeente een tegemoetkoming aanvragen. Om hiervoor in aanmerking te komen mag het (gezamenlijk) verzamelinkomen over 2013 niet hoger zijn dan 39.000 euro. De tegemoetkoming bedraagt 200 euro per persoon die in aanmerking komt per jaar en is in de begroting opgenomen onder de post “forfaitaire vergoeding”.

3.3.3 Uitgangspunten huishoudens met zorgvraag

Om de begrotingen voor huishoudens met een zorgvraag op te stellen, moeten zogenoemde zorgprofielen worden opgesteld. Dan kan bepaald worden wat voor deze huishoudens de extra kosten zijn, en welke vergoedingen daar tegenover staan. De profielen zijn opgesteld door het Nibud, in samenspraak met leder(In)³.

Het profiel voor het huishouden onder de AOW-gerechtigde leeftijd ziet er als volgt uit:

- Stofwisselingsziekte
- Longproblemen
- Hoog medicijngebruik (deels eigen bijdrage voor betalen)
- Rolstoelgebonden
- 2 uur huishoudelijke verzorging per week
- 12 uur persoonlijke verzorging per week

---

³ leder(In) is een vereniging die zich voornamelijk bezig houdt met de belangenbehartiging van chronisch zieken en gehandicapten (de voormalige CG-Raad).

- 4 uur verpleging per week
- Personenalarmering
- Gebruik belbus / collectief vervoer
- Woningaanpassing (drempels weg, verhoogde WC)

Voor het huishouden vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd geldt het volgende zorgprofiel:

- Herstellende van herseninfarct
- Hartklachten
- Natriumbeperkt dieet
- Bril
- Gehoorapparaat
- Rollator
- Een medicijn dat door de aanvullende zorgverzekering vergoed wordt
- Lichte vorm van incontinentie
- Maakt gebruik van tafeltje-dek-je (vijf maaltijden per week)
- 3 uur huishoudelijke verzorging per week
- 14 uur persoonlijke verzorging per week
- 4 uur verpleging per week
- Personenalarmering
- Gebruik belbus/collectief vervoer
- Woningaanpassing (drempels weg, verhoogde wc)

Gezien het bovenstaande, zal de begroting van de beide alleenstaanden met een zorgvraag op diverse punten afwijken van de standaardbegrotingen:

- De **huishoudelijke verzorging** is in de gemeente Utrecht een maatwerkvoorziening. Voor de maatwerkvoorziening geldt een inkomensafhankelijke eigen bijdrage via het CAK.
De eigen bijdrage is afhankelijk van het bijdrageplichtige inkomen, leeftijd en huwelijkse staat. De minimale eigen bijdrage bedraagt 19,40 euro per vier weken (21 euro per maand). Voor alleenstaande AOW-gerechtigden ligt het drempelinkomen op 16.887 euro per jaar, voor alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd is dit 22.486 euro per jaar. Bij een inkomen hierboven wordt de eigen bijdrage verhoogd met 8 procent van het inkomen boven het bijdrageplichtige inkomen.
Voor de alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd ligt het bijdrageplichtige inkomen op alle onderzocht inkomensniveaus onder het

drempelinkomen. De eigen bijdrage is dan 21 euro per maand. Voor de alleenstaande oudere is alleen het inkomen op 125 procent hoger dan het drempelinkomen. De eigen bijdrage voor deze groep ligt op 24 euro per maand. Binnen de collectieve zorgverzekering wordt de eigen bijdrage Wmo voor de huishoudelijke hulp tot 375 euro per jaar vergoed. Dit betekent dat voor de huishoudens met een zorgvraag, die in aanmerking komen voor de collectieve zorgverzekering, er geen kosten zijn voor de huishoudelijke verzorging.

- Ook de **persoonlijke verzorging** is een maatwerkvoorziening vanuit de Wmo. Zoals hierboven vermeld wordt de eigen bijdrage Wmo door de collectieve zorgverzekering vergoed. Er komen dus geen extra kosten meer bij.
- De **verpleging** valt in het basispakket van de zorgverzekering. Hiervoor komen er dus geen extra kosten bij.
- Het huishouden met een zorgvraag maakt gebruik van **collectief vraagafhankelijk vervoer**. Het tarief voor de Regiotaxi in de gemeente Utrecht is vastgesteld op 0,55 euro per zone (Wmo-pas) en 3,90 euro voor OV-reizigers. We gaan ervan uit dat de alleenstaanden met een zorgvraag in aanmerking komen voor de Wmo-pas voor de Regiotaxi. Hierbij wordt gerekend met vier ritten per maand van 3 zones enkele reis. Verder gaan we ervan uit dat er geen gebruik wordt gemaakt van de fiets; deze kosten zijn daarom uit de begroting gehaald. De extra vervoerskosten zijn opgenomen onder de post “vervoer”.
- De **maaltijdvoorziening** zorgt voor meerkosten ten opzichte van de situatie waarin de warme maaltijd zelf wordt bereid. Voor deze meerkosten kan bijzondere bijstand worden verstrekt.
De normale kosten van een maaltijd voor een volwassene bedragen 2,37 euro per maaltijd (gemiddelde bedrag voor man en vrouw). Dit bedrag blijft voor eigen rekening. Voor de resterende kosten wordt bijzondere bijstand verleend tot het bedrag van de werkelijke kosten. De kosten mogen niet hoger zijn dan 7,70 euro per maaltijd.
In de begrotingen komen er voor voeding alleen die kosten bij, die uit de draagkracht voor de bijzondere bijstand zelf betaald moeten worden. We gaan hierbij uit van een maaltijd bij U-Centraal, inclusief soep of een toetje en een salade. De kosten komen dan uit op 4,85 euro per maaltijd. De meerkosten bedragen dan 2,48 euro per maaltijd (4,85 euro min 2,37 euro). Voor vijf dagen per week komt dit neer op 53,73 euro per maand. Op 110 procent is de

draagkracht vijf procent, wat neerkomt op 2,90 euro per maand. Op 125 procent is er een draagkracht van 30 procent, oftewel 52,10 euro per maand. Deze kosten zijn opgenomen onder de post “voeding”.

- Voor de extra **waskosten** in verband met incontinentie gaan we uit van twee keer per week extra wassen, wat neerkomt op 8,25 euro per maand. Voor deze kosten is in de gemeente Utrecht bijzondere bijstand mogelijk. In de begrotingen komen er geen extra kosten bij, omdat de draagkracht voor de bijzondere bijstand al in zijn geheel benut is voor de maaltijdvoorziening.
- De kosten voor de **personalarmering** worden vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering. Ook hiervoor komen er in de begrotingen dus geen kosten bij.
- Voor de extra kosten van **medicijnen** voor de alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd rekenen we 200 euro op jaarbasis. Dit bedrag is door het Nibud en Ieder(in) vastgesteld in eerder onderzoek.⁴ De kosten worden verrekend met de uitgavenpost “eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen”.
- De kosten voor een **woningaanpassing** (drempels weg, verhoogde WC), die vanuit de Wmo wordt toegekend, worden doorgegeven aan het CAK voor de inning van de eigen bijdrage. Het CAK berekent aan de hand van het inkomen en vermogen wat dan de eigen bijdrage wordt en de periode waarover men moet betalen. Deze eigen bijdrage wordt vervolgens door de collectieve zorgverzekering vergoed. In de begroting komen er daarom geen extra kosten bij voor de woningaanpassing.

De bovenstaande kosten en bijbehorende vergoedingen hebben betrekking op de zorgprofielen die als uitgangspunt voor deze minima-effectrapportage zijn gekozen. Uiteraard zal het zorgprofiel per individu verschillend zijn en daarmee zullen er dus ook verschillende kosten zijn.

In de gehanteerde zorgprofielen wordt bijvoorbeeld uitgegaan van een eigen bijdrage voor huishoudelijke verzorging. Echter, ook bijvoorbeeld dagbesteding valt onder de Wmo en ook hiervoor is een eigen bijdrage verschuldigd. Dit is niet in de begrotingen meegenomen, omdat de gekozen zorgprofielen hier niet om vragen.

---

⁴ Koopkrachtberekeningen voor huishoudens met extra zorgkosten naar aanleiding van de Miljoenennota 2012, <http://www.nibud.nl/beroepsmatig/1146-2/>

4. Resultaten beleid vóór 2016

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van het onderzoek over het oude armoedebeleid. Eerst komen de verschillen tussen de huishoudtypen in de gemeente Utrecht aan bod. Vervolgens worden de verschillende inkomensniveaus met elkaar vergeleken. Een en ander wordt schematisch weergegeven in tabel 2. Deze tabel geeft een overzicht van de bestedingsruimte die de onderzochte huishoudtypen hebben, nadat zij de uitgaven uit het basispakket en het restpakket hebben gedaan. In de laatste twee kolommen wordt het saldo weergegeven van huishoudens die in aanmerking komen voor inkomenstoeslag of de energieregeling. Een negatief saldo op de maandbegroting is in rood weergegeven. Indien een hoger inkomen leidt tot minder bestedingsruimte (de zogenoemde armoedeval) dan is dit bij het betreffende inkomensniveau aangegeven met een rood pijltje.

4.1 Resultaten per huishoudsamenstelling

4.1.1 Vóór invulling van het restpakket

Uit de tweede kolom ('saldo na basispakket') blijkt dat de meeste onderzochte huishoudens voldoende inkomsten hebben om de noodzakelijke uitgaven uit het basispakket te bekostigen. Er zijn twee uitzonderingen: het paar met twee oudere kinderen kan op bijstandsniveau het basispakket niet bekostigen en het paar met vier kinderen kan dit niet op bijstandsniveau en niet op 110 procent van de norm.

4.1.2 Na invulling van het restpakket

Wanneer ook naar de bestedingen in het restpakket wordt gekeken, krijgen meerdere huishoudentypen met tekorten op hun maandbegroting te maken.

Voor de alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd (zowel met als zonder zorgvraag) is het restpakket bij een inkomen op bijstandsniveau niet volledig te bekostigen.

Daarnaast geldt voor alle paren onder de AOW-gerechtigde leeftijd (zowel met als zonder kinderen) dat zij op alle onderzochte inkomensniveaus een negatief saldo hebben, als zij naast het basispakket het restpakket willen bekostigen. Dit geldt ook voor de alleenstaande ouder met oudere kinderen.

Het (negatieve) saldo loopt op tot 451 euro per maand voor het paar met vier kinderen met een inkomen op bijstandsniveau.

Tabel 2. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven

a. Alleenstaande		inclusief inkomstenstoeslag			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 97	€ -9	€ 128	€ 23	
110%	€ 194	€ 23	€ 225	€ 54	
125%	€ 197	€ 19	€ 197	€ 19	↓

b. Alleenstaande oudere		inclusief energieregeling			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 273	€ 167	€ 286	€ 181	
110%	€ 262	€ 113	€ 276	€ 127	↓
125%	€ 292	€ 140	€ 292	€ 140	

c. Alleenstaande, 2 kinderen 3 & 5 jaar		inclusief inkomstenstoeslag			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 251	€ 91	€ 291	€ 132	
110%	€ 318	€ 92	€ 358	€ 133	
125%	€ 392	€ 160	€ 392	€ 160	

d. Alleenstaande, 2 kinderen 14 & 16 jaar		inclusief inkomstenstoeslag			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 101	€ -125	€ 142	€ -84	
110%	€ 199	€ -93	€ 239	€ -53	
125%	€ 292	€ -7	€ 292	€ -7	

e. Paar zonder kinderen		inclusief inkomstenstoeslag			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 9	€ -143	€ 54	€ -98	
110%	€ 115	€ -103	€ 160	€ -58	
125%	€ 177	€ -41	€ 177	€ -41	

f. Ouder paar zonder kinderen		inclusief energieregeling			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 242	€ 89	€ 256	€ 103	
110%	€ 296	€ 100	€ 310	€ 114	
125%	€ 398	€ 196	€ 398	€ 196	

g. Paar, 2 kinderen 3 & 5 jaar		inclusief inkomstenstoeslag			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 79	€ -127	€ 124	€ -82	
110%	€ 178	€ -95	€ 223	€ -50	
125%	€ 220	€ -52	€ 220	€ -52	↓

h. Paar, 2 kinderen 14 & 16 jaar		inclusief inkomstenstoeslag			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ -48	€ -322	€ 2	€ -271	
110%	€ 50	€ -289	€ 101	€ -238	
125%	€ 93	€ -246	€ 93	€ -246	↓

i. Paar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar)		inclusief inkomstenstoeslag			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ -105	€ -451	€ -54	€ -401	
110%	€ -6	€ -418	€ 44	€ -368	
125%	€ 36	€ -376	€ 36	€ -376	↓

j. Alleenstaande met zorgvraag		inclusief inkomenstoeslag			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 89	€ -16	€ 121	€ 15	
110%	€ 186	€ 15	€ 218	€ 46	
125%	€ 189	€ 12	€ 189	€ 12	

k. Alleenstaande oudere met zorgvraag		inclusief energieregeling			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	
100%	€ 282	€ 176	€ 295	€ 190	
110%	€ 268	€ 119	€ 282	€ 133	
125%	€ 249	€ 97	€ 249	€ 97	

a. Alleenstaande

In Utrecht komt een alleenstaande met een bijstandsuitkering na invulling van het restpakket negen euro per maand tekort. Op 110 procent is er een positief saldo van 23 euro en op 125 procent is dit saldo 19 euro. Alleenstaanden kunnen hun kosten niet delen met anderen en hebben dus niet de schaalvoordelen waar (eenouder)gezinnen wel van profiteren. Nadat alle noodzakelijke uitgaven uit het basispakket zijn bekostigd, houden zij op bijstandsniveau te weinig inkomen over voor sociale participatie.

b. Alleenstaande oudere

Alleenstaanden vanaf de AOW-leeftijd hebben voldoende bestedingsruimte om alle uitgaven te betalen. Zij houden, na invulling van het restpakket, 167 euro over om vrij te besteden als zij alleen een AOW-uitkering hebben.

Het maandelijkse AOW-bedrag is hoger dan de bijstand waardoor deze huishoudens meer bestedingsruimte hebben.

c. Eenoudergezin met jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Ook het eenoudergezin met twee jonge kinderen heeft voldoende inkomsten om naast de uitgaven uit het basispakket, de uitgaven uit het restpakket te kunnen bekostigen. Nadat alle uitgaven uit het basispakket en restpakket zijn betaald, houdt dit huishouden op bijstandsniveau 91 euro per maand over om vrij te besteden.

d. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het eenoudergezin met twee oudere kinderen komt op alle onderzochte inkomensniveaus te kort. Met een bijstandsuitkering komt dit gezin maandelijks 125 euro te kort. Op 110 procent van het minimum inkomen is het tekort 93 euro en op 125 procent is er nog 7 euro tekort.

Dat bij eenoudergezinnen met oudere kinderen tekorten ontstaan en bij een eenoudergezin met jongere kinderen niet, heeft te maken met het feit dat de kosten

voor oudere kinderen over het algemeen hoger zijn dan voor jonge kinderen. Dit geldt bijvoorbeeld voor voeding, kleding, schoolkosten en zakgeld. De hogere kinderbijslag en het hogere kindgebonden budget kunnen dit verschil niet compenseren.

e. Paar zonder kinderen

Het paar zonder kinderen kan op geen van de onderzochte inkomensniveaus het restpakket bekostigen. Een belangrijke oorzaak van dit tekort ligt in het feit dat een paar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. De hogere bijstandsnorm voor een paar is veelal niet voldoende om deze extra kosten op te vangen.

f. Ouder paar zonder kinderen

Evenals de alleenstaande oudere, kan het AOW-gerechtigde paar alle uitgaven uit het restpakket bekostigen. Dit geldt voor alle onderzochte inkomensniveaus. Paren met alleen een AOW-uitkering houden maandelijks 89 euro vrij te besteden over.

g. Paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het paar met twee jonge kinderen kan de uitgaven uit het restpakket niet bekostigen. Dit geldt voor alle onderzochte inkomensniveaus. Evenals bij het paar zonder kinderen, zijn het vooral de kosten voor twee volwassenen die het tekort veroorzaken. Daar komen de kosten voor de (jonge) kinderen nog bij.

h. Paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

In paragraaf 4.1.1 is al aangegeven dat het paar met oudere kinderen op 100 procent te weinig ruimte heeft om alle uitgaven uit het basispakket te bekostigen. Op bijstandsniveau loopt dit tekort op tot 322 euro per maand, als ook alle uitgaven uit het restpakket gedaan zouden worden. Op 110 procent van de norm is er een tekort van 289 euro en op 125 procent is er nog een tekort 246 euro per maand. Zoals eerder aangegeven, weegt de hogere bijstandsnorm voor een paar niet op tegen de extra kosten van twee volwassenen. Hier bovenop komen de kosten voor twee oudere kinderen, die hoger liggen dan de uitgaven voor jonge kinderen.

i. Paar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar)

Het paar met vier kinderen heeft van alle onderzochte huishoudtypen de minste bestedingsruimte. Wat geldt voor het paar met twee oudere kinderen, geldt in versterkte mate ook voor het paar met vier kinderen.

De gemeentelijke armoederegelingen in Utrecht werkten zeker in het voordeel van huishoudens met kinderen. De U-pas, School€extra en Compu4school werkten allemaal

positief door op de begroting van paren met (oudere) kinderen. Dit alles is echter niet voldoende om de ongunstige Ausgangssituatie van dit gezin te compenseren.

j. Alleenstaande met extra zorgkosten

Zoals in paragraaf 3.3 is aangegeven wijkt de begroting van de alleenstaande met een zorgvraag op diverse punten af van de standaardbegrotingen.

Uiteindelijk heeft dit huishoudtype zeven euro minder te besteden dan de alleenstaande *zonder* zorgkosten. Dit verschil wordt veroorzaakt door de extra kosten aan vervoer en de eigen bijdrage aan medicijnen. Dit komt neer op een bedrag van 24 euro. Aan de inkomenskant ontvangt dit huishouden 17 euro extra vanuit de Regeling Tegemoetkoming Zorgkosten.

k. Alleenstaande oudere met extra zorgkosten

Ook de alleenstaande oudere met een zorgvraag maakt extra kosten. Toch houdt de oudere met een zorgvraag op AOW-niveau en op 110 procent iets meer over. De meeste zorgkosten worden gecompenseerd door de zorgverzekering of de bijzondere bijstand (maaltijdvoorziening en waskosten). De extra kosten die overblijven (8 euro voor vervoer) worden meer dan gecompenseerd door de tegemoetkoming zorgkosten, van 17 euro per maand.

Bij een inkomen op 125 procent van de norm houdt de oudere met zorgvraag wel minder over, vanwege de aanwezige draagkracht. De extra kosten die gemaakt worden voor het gebruik van de maaltijdvoorziening moeten dan voor grootste deel zelf betaald worden. Ondanks dat blijft het saldo voor de alleenstaande oudere met extra zorgkosten ook bij een inkomen van 125 procent positief.

4.2 Resultaten per inkomensniveau

Voor elk huishoudtype zijn verschillende inkomensniveaus doorerekend. Naast het minimum inkomen zijn inkomens op 110 en 125 procent van het netto minimum inkomen gespecificeerd.

Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. Dit komt doordat landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen, zoals huurtoeslag en kwijtschelding van gemeentelijke heffingen, er niet op voorhand toe leiden dat een huishouden meer te besteden heeft bij een hoger inkomen. In dat geval is sprake van een armoedeval. Deze situatie ontstaat vaak wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Op dat moment nemen de kosten door werk toe en komen diverse inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen.

Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat deze gewoonlijk niet uitstromen van een uitkering naar betaald werk. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen. Voor het gemak wordt dit ook als armoedeval aangemerkt.

4.2.1 Vóór invulling van het restpakket

Na invulling van het basispakket (en vóór invulling van het restpakket) hebben de meeste onderzochte huishoudens meer bestedingsruimte naarmate hun inkomen toeneemt. De enige uitzondering is de alleenstaande oudere (zowel met als zonder zorgvraag). Dit huishouden houdt op AOW-niveau meer over dan op 110 procent van deze norm. Er zijn drie factoren die de lagere bestedingsruimte op 110 procent veroorzaken:

1. Een eerste oorzaak is de gehanteerde systematiek binnen dit onderzoek. Op 100 procent gaan we uit van een volledige AOW-uitkering, terwijl op 110 procent gerekend wordt op basis van de bijstandsnorm voor AOW-gerechtigden. Deze laatste norm bepaalt immers of er gebruik gemaakt kan worden van gemeentelijke vergoedingen. Het inkomen op 110 procent is daarmee lager dan 1,1 maal de AOW-norm.
2. Daarnaast komt de alleenstaande oudere met alleen een AOW-uitkering in aanmerking voor een bijdrage uit het woonlastenfonds. Op 110 procent is het inkomen daarvoor te hoog.
3. Ten slotte ligt de huurtoeslag op 110 procent lager dan op 100 procent.

De alleenstaande oudere met een zorgvraag heeft bovendien op 125 procent minder bestedingsruimte dan op 110 procent. Dit wordt veroorzaakt door een lagere huur- en zorgtoeslag. Ook kan er op 125 procent geen gebruik meer worden gemaakt van kwijtschelding van gemeentelijke heffingen en van een gemeentelijke bijdrage voor de zorgverzekering. Deze factoren leiden nog niet tot een armoedeval. Echter, de oudere met een zorgvraag heeft daarnaast meer kosten voor voeding (de maaltijdvoorziening waarvoor op 125 procent draagkracht bijzondere bijstand aanwezig is).

4.2.2 Na invulling van het restpakket

Na invulling van het restpakket wordt nog een armoedeval zichtbaar, namelijk bij de alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd (zowel met als zonder zorgvraag) op 125 procent. Dit wordt veroorzaakt door een lagere huurtoeslag en doordat de alleenstaande niet meer in aanmerking komt voor kwijtschelding van lokale lasten en voor de gemeentelijke bijdrage aan de zorgverzekering.

Daarnaast wordt de armoedeval bij de alleenstaande oudere op 110 nog iets groter dan na invulling van alleen het basispakket. Dit komt door de extra vervoerskosten die we hebben opgenomen in het restpakket. We zien over het algemeen dat huishoudens meer gaan uitgeven als hun inkomen en de bestedingsruimte toenemen. Voor ouderen is vervoer een belangrijke post waaraan vaak meer uitgegeven wordt dan minimaal noodzakelijk.

Ook voor huishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd nemen we vanaf 110 procent extra vervoerskosten op voor woon-werkverkeer. Deze extra kosten leiden echter nergens tot een armoedeval.

4.2.3 Individuele inkomenstoelage

Huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen, kunnen in aanmerking komen voor de individuele inkomenstoelage (IIT). In de gemeente Utrecht geldt dit voor huishoudens met een inkomen tot en met 110 procent van de geldende bijstandsnorm die voldoen aan de voorwaarden zoals beschreven in paragraaf 3.2.3. Huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd komen in aanmerking voor de energieregeling (zie paragraaf 3.2.4).

In tabel 2 staan in de laatste twee kolommen de saldi van de inkomsten min de uitgaven uitgewerkt waarbij ook rekening is gehouden met de IIT en de energieregeling.

Uit de tabel valt af te lezen dat inclusief de inkomenstoelage alleen het echtpaar met vier kinderen en een inkomen op bijstandsniveau nog tekort heeft **na invulling van het basispakket**. Zonder de inkomenstoelage had ook het paar met twee oudere kinderen op bijstandsniveau een tekort na betaling van alle noodzakelijke uitgaven. Het paar met vier kinderen had, zonder IIT, zelfs op 110 procent nog een tekort. Inclusief de IIT houdt het huishouden met vier kinderen op 110 procent 44 euro per maand over om de uitgaven uit het restpakket te kunnen bekostigen. Op bijstandsniveau is er een tekort van 54 euro, zonder IIT was dit 105 euro.

De meest huishoudens die, **na invulling van het restpakket**, met een tekort te maken hebben, houden dit tekort ook als zij de individuele inkomenstoelage ontvangen. Uitzondering is de alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd (zowel met als zonder extra zorgkosten) op bijstandsniveau. Bij deze huishoudens wordt het saldo positief dankzij de individuele inkomenstoelage.

De tekorten die blijven zijn echter wel kleiner geworden. Zo is het tekort voor een alleenstaande ouder met oudere kinderen 41 euro per maand kleiner met IIT. Voor een paar met oudere kinderen neemt het tekort door de IIT met 51 euro per maand af.

Inclusief de IIT wordt er bij een aantal huishoudens een armoedeval zichtbaar op 125 procent. Dit geldt voor alle paren met kinderen (zowel voor als na invulling van het restpakket). Voor deze huishoudens geldt dat het inkomen op 110 procent inclusief IIT, hoger ligt dan op 125 procent, als geen gebruik meer van de IIT gemaakt kan worden. De armoedeval van de alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd (zowel met als zonder zorgvraag), die al zichtbaar was zonder IIT, wordt groter als ook de IIT wordt meegerekend. Bovendien wordt deze armoedeval inclusief IIT al zichtbaar vóór invulling van het restpakket; zonder IIT zagen we de armoedeval alleen na invulling van het restpakket.

Ook de armoedeval van de alleenstaande oudere met zorgvraag wordt op 125 procent groter, als ook de energieregeling wordt meegenomen.

4.3 Resultaten bij een hogere huur (per huishoudsamenstelling en inkomensniveau)

In de begrotingen, waarvan de resultaten zijn weergegeven in tabel 2, wordt gerekend met een gemiddelde huur van 490 euro voor eenpersoonshuishoudens en 575 euro voor meerpersoonshuishoudens.

Er zullen echter ook huishoudens zijn die in een (veel) duurdere huurwoning wonen. In de volgende tabel wordt weergegeven hoe het saldo eruit ziet bij een huur op de aftoppingsgrens en een huur op de maximale huurgrens, in vergelijking met het saldo bij de opgegeven huren (gemiddelde huur).

De aftoppingsgrens ligt voor een- en tweepersoonshuishoudens op 586,68 euro en voor meerpersoonshuishoudens op 628,76 euro per maand. De maximale huurgrens is voor alle huishoudens gelijk en ligt op 710,68 per maand.

Tabel 3. Overzicht saldo bij huur op gemiddeld, aftoppingsgrens en maximale huurgrens

a. Alleenstaande	Gemiddelde huur		Aftoppings huurgrens		Maximale huurgrens	
		saldo na basis- en restpakket		saldo na basis- en restpakket		saldo na basis- en restpakket
100%	€	-9	€	-20	€	-94
110%	€	23	€	11	€	-63
125%	€	19 ↓	€	-14 ↓	€	-54
b. Alleenstaande oudere						
		saldo na basis- en restpakket		saldo na basis- en restpakket		saldo na basis- en restpakket
100%	€	167	€	168	€	94
110%	€	113 ↓	€	79 ↓	€	5 ↓
125%	€	140	€	133	€	59

		Gemiddelde huur	Aftoppings huurgrens	Maximale huurgrens
c. Alleenstaande, 2 kinderen 3 & 5 jaar				
		saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€	91	€ 82	€ 66
110%	€	92	€ 83	€ 67
125%	€	160	€ 151	€ 178

d. Alleenstaande, 2 kinderen 14 & 16 jaar				
		saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€	-125	€ -134	€ -150
110%	€	-93	€ -102	€ -118
125%	€	-7	€ -16	€ 11

e. Paar zonder kinderen				
		saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€	-143	€ -147	€ -196
110%	€	-13	€ -107	€ -231
125%	€	-41	€ -41	€ -161

f. Ouder paar zonder kinderen				
		saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€	89	€ 86	€ 12
110%	€	100	€ 97	€ 22
125%	€	196	€ 193	€ 152

g. Paar, 2 kinderen 3 & 5 jaar				
		saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€	-127	€ -136	€ -152
110%	€	-95	€ -113	€ -194
125%	€	-52	€ -64	€ -145

h. Paar, 2 kinderen 14 & 16 jaar				
		saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€	-322	€ -330	€ -346
110%	€	-289	€ -307	€ -389
125%	€	-246	€ -258	€ -339

i. Paar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar)				
		saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€	-451	€ -460	€ -476
110%	€	-418	€ -437	€ -518
125%	€	-376	€ -388	€ -469

j. Alleenstaande met zorgvraag				
		saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€	-16	€ -28	€ -102
110%	€	15	€ 4	€ -70
125%	€	12	€ -22	€ -62

k. Alleenstaande oudere met zorgvraag				
		saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€	176	€ 177	€ 103
110%	€	119	€ 85	€ 11
125%	€	97	€ 90	€ 16

Zoals te verwachten leidt een hogere huur tot een lager saldo. Echter, zeker wanneer vergeleken wordt met een huur op de aftoppingsgrens, zijn de verschillen niet heel groot. De hogere huur wordt in de eerste plaats gecompenseerd door een hogere huurtoeslag; vanaf de kwaliteitskortingsgrens (in 2016 is dit 409,92 euro) wordt 65 procent door de huurtoeslag gecompenseerd. Daarnaast was, als aan de voorwaarden werd voldaan, een hogere bijdrage uit het woonlastenfonds mogelijk. Ten slotte kan ook de kwijtschelding van gemeentelijke heffingen een rol spelen. Bij de berekening van de kwijtschelding wordt gecorrigeerd voor de kosten aan huur. Hoe hoger de huur, hoe lager de betalingscapaciteit. Bij een huur van 586 euro kan een huishouden nog wel in aanmerking komen voor kwijtschelding, terwijl dit bij een huur van 490 euro niet meer het geval is. Een voorbeeld is de alleenstaande oudere, die bij een inkomen op 125 procent en een huur van 490 euro niet meer in aanmerking komt voor kwijtschelding, terwijl dat bij een huur van 586 wel het geval is.

Wanneer een huur op de maximale huurgrens wordt genomen (710 euro) worden de verschillen groter. De huurtoeslag compenseert het verschil dan niet meer, of slechts in beperkte mate⁵. Bovendien was de compensatie vanuit het woonlastenfonds gemaximeerd tot 75 euro per maand. Hierdoor kunnen de verschillen met de gemiddelde huur flink oplopen. Voor de alleenstaande onder de AOW gerechtigde leeftijd, bij een inkomen op 110 en 125 procent, is de begroting niet meer positief, terwijl dit bij de oorspronkelijk gehanteerde huren wel zo was.

Voor de huishoudens die al met een negatief saldo te maken hadden, wordt het saldo nog negatiever.

Alle huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd (ook als sprake is van extra zorgkosten) en de alleenstaande ouder met jonge kinderen kunnen ook bij een huur op de maximale huurprijs de begroting nog rond krijgen.

De alleenstaande ouder met oudere kinderen, met een huur van 710 euro en een inkomen op 125 procent, eindigt ook met een positief saldo. Bij een lagere huur was dit niet het geval. Hier speelt de kwijtschelding van gemeentelijke heffingen weer een rol: bij een huur van 575 euro of 628 euro is op 125 procent geen kwijtschelding van gemeentelijke heffingen mogelijk. Hiervoor moet in totaal 41 euro per maand betaald worden. Bij een huur van 710 euro is de betalingscapaciteit slechts vijf euro per maand en wordt de rest kwijtgescholden. Hierdoor kan dit huishouden bij een maximale huur toch de begroting rond krijgen.

---

⁵ Boven de aftoppingsgrens wordt in principe geen huurtoeslag meer verstrekt. In sommige gevallen wordt nog 40 procent huurtoeslag verstrekt. Dat is het geval bij eenpersoonshuishoudens en bij meerpersoonshuishoudens waarvan de huurder of een van de medebewoners op de peildatum de AOW-gerechtigde leeftijd heeft.

5. Vernieuwde armoedeaanpak

In hoofdstuk 3 zijn de gemeentelijke armoederegelingen beschreven zoals deze golden tot 2016. Vanaf 2016 wordt geleidelijk een nieuwe armoedeaanpak ingevoerd, zoals neergelegd in de notitie 'Utrecht inclusief – Vernieuwing van de Utrechtse armoedeaanpak 2016-2019'. In dit hoofdstuk wordt de vernieuwde armoedeaanpak nader beschreven, waarbij met name wordt ingegaan op wat er is veranderd ten opzichte van het vorige armoedebeleid.

Het spreekt vanzelf dat een wijziging van het armoedebeleid ook zal leiden tot andere effecten op bestedingsruimte van de onderzochte huishoudtypen, zoals deze zijn weergegeven in hoofdstuk 4. Een presentatie van de effecten van de vernieuwde armoedeaanpak volgt in hoofdstuk 6.

5.1 Uitgangspunten vernieuwde armoedeaanpak

De volgende uitgangspunten vormen de basis voor de nieuwe armoedeaanpak:

- Eenvoud: gemeentelijke regelingen en de toegang tot deze regelingen moeten eenvoudig zijn, zodat ze voor inwoners makkelijker te begrijpen en aan te vragen zijn.
- Vroegtijdig inzetten: voorkomen dat mensen in armoede terecht komen en schulden in een vroeg stadium aanpakken.
- Zelfredzaamheid: de aanpak heeft een activerende werking. Het stimuleren of versterken van de zelfredzaamheid van inwoners staat centraal. Mensen moeten bij voorkeur zichzelf financieel kunnen redden.
- Kinderen: er is speciale aandacht voor kinderen, zodat zij hun ontwikkelkansen kunnen benutten, ongeacht de financiële situatie van hun ouders.
- Leefwereld en gedrag: er wordt aangesloten bij de leefwereld van mensen en rekening gehouden met gedragsaspecten die meespelen rond het armoedevraagstuk.
- Maatschappelijke allianties sluiten: armoede is een breed en complex vraagstuk. De gemeente kan dat niet alleen aanpakken. Veel partijen in Utrecht zijn betrokken en hebben een belangrijke rol vanuit hun eigen ervaring en expertise. Er wordt daarom actief verbinding gezocht met inwoners, organisaties en ondernemers in Utrecht. Ook binnen de gemeente wordt verbinding gelegd met aangrenzende beleidsdomeinen.

5.2 Wat verandert er in de regelingen?

In de vernieuwde armoedeaanpak blijven een aantal regelingen (zoals beschreven in hoofdstuk 3) bestaan, maar in een aangepaste vorm. Andere regelingen verdwijnen en soms komt hier iets anders voor in de plaats. Deze wijzigingen worden hieronder beschreven.

5.2.1 Collectieve zorgverzekering voor minima

De collectieve zorgverzekering blijft bestaan en wordt uitgebreid met:

- Een aanvullend pakket voor mensen met lage zorgkosten (AV1);
- Een grotere maandelijkse premiebijdrage voor het meest uitgebreide pakket (AV3);
- Ook een maandelijkse premiebijdrage voor mensen met een inkomen van 110 tot 125 procent van de bijstandsnorm bij de pakketten AV2 en AV3;
- Inzet op openstellen van het meest uitgebreide pakket voor mensen met een middeninkomen (125-175 procent van de toepasselijke bijstandsnorm).

In de begrotingen van de vernieuwde armoedeaanpak wordt gerekend met dezelfde premies als bij het oude beleid. Een verschil is dat de gemeentelijke bijdrage in de vernieuwde aanpak doorloopt tot 125 procent van de geldende bijstandsnorm en terwijl in het oude beleid de gemeentelijke bijdrage gold tot en met een inkomen van 110 procent.

In 2015 en 2016 kregen Utrechters met hoge zorgkosten 200 euro vanuit de regeling Tegemoetkoming Zorgkosten. Deze regeling was tijdelijk in afwachting van de onderhandelingen met de zorgverzekeraar over middeninkomens. De ambitie is om alle middelen vanaf 2017 in te zetten binnen de collectieve ziektekostenverzekering, de premiebijdrage gaat dan omhoog. Momenteel is de precieze premiebijdrage nog niet bekend, ook deze is afhankelijk van onderhandelingen met de zorgverzekeraar over onder andere het openstellen van het uitgebreide pakket voor middeninkomens. Daarom rekenen we met een geschatte premiebijdrage van 14,25 euro voor de AV3. In het oude beleid was dit 11,55 euro.

5.2.2 U-pas

De U-pas blijft erop gericht om Utrechters met een laag inkomen te ondersteunen om te kunnen participeren. Voor kinderen verdwijnen de verschillende losse regelingen als School€extra en Compu4school. Deze gaan op in het U-pas Kindpakket, een persoonlijk budget voor participatie, waarmee meer keuzevrijheid ontstaat. Het budget kan op dezelfde onderdelen in worden gezet als voorheen.

De bedragen zijn:

➤ 0 tot 4 jaar:	150 euro per jaar
➤ 4 tot en met groep 8 basisonderwijs:	275 euro per jaar
➤ Start (eerste klas) voortgezet onderwijs:	575 euro per jaar
➤ Overig voortgezet onderwijs tot en met 17 jaar:	325 euro per jaar

Volwassenen behouden een budget van 120 euro, dat nu nog uitsluitend bedoeld is voor structurele sport- en cultuuractiviteiten.

De inkomensgrens voor de U-pas blijft op 125 procent van het sociaal minimum.

In de begrotingen zijn de betreffende vergoedingen vanuit de U-pas verrekend met de uitgavenpost “sociale participatie”. Het budget voor de eerste klassers delen we door vijf en wordt toegevoegd aan het budget voor overig VO tot en met 17-jarigen, vergelijkbaar met de Compu4school-regeling.

5.2.3 GRIP budget, Individuele inkomenstoelage en de energieregeling voor ouderen

Er ligt een voorstel om de budgetten van de Individuele inkomenstoelage (IIT) en de energieregeling voor ouderen in 2017 op te laten gaan in het GRIP budget. De gemeente wil namelijk geen algemene, structurele financiële ondersteuning bieden, maar gerichte, incidentele ondersteuning. Dat gebeurt middels het GRIP budget. Het wordt preventief ingezet, waarmee schulden kunnen worden voorkomen.

Met het GRIP budget wil de gemeente mensen ondersteunen om een bepaalde levensgebeurtenis door te komen en het vervolgens financieel zelfstandig te redden. Het GRIP budget is beschikbaar voor mensen met een inkomen tot 125 procent van de toepasselijke bijstandsnorm. Deze grens is hoger dan bij de huidige IIT en de energieregeling voor ouderen (hier was de inkomensgrens 110 procent). De hoogte van het budget is 400 euro per huishouden per jaar.

Begin april 2016 is een pilot gestart om te onderzoeken wat het effect is als mensen die te maken hebben met een levensgebeurtenis in een vroeg stadium bereikt worden met advies en een financieel steuntje in de rug. De pilot liep tot en met juni 2016.

De gemeente stelde een budget van 400 euro ter beschikking als zich in de periode van 1 januari 2016 tot en met 30 juni 2016 een van de volgende levensgebeurtenissen voordeed:

- Echtscheiding, waaronder begrepen het beëindigen van een geregistreerd partnerschap en het aantoonbaar beëindigen van samenwoning;
- Onvrijwillig verlies van betaalde arbeid door ontslag.

Op basis van uitkomsten van de pilot en de resultaten van deze rapportage zal besloten worden of de invoering van het GRIP budget definitief zal plaatsvinden. Daarin zal ook worden meegenomen of andere levensgebeurtenissen (bijvoorbeeld arbeidsongeschikt worden of het overlijden van een partner) binnen de aanpak gaan vallen. De berekeningen in hoofdstuk 6 van deze MER gaan ervan uit dat het GRIP budget is ingevoerd zoals voorgesteld in de nota Utrecht Inclusief.

5.2.4 Woonlastenfonds

Het woonlastenfonds was bedoeld voor huurders in de gemeente Utrecht die een netto huur betalen die hoger is dan de normhuur van het Woonlastenfonds (zie paragraaf 3.2.5). De regeling kent een relatief hoog aantal verstrekkingen per jaar, en legt daarom veel druk op het armoedebudget. Bovendien pakt de regeling niet de kern van het probleem aan: de hoge huurlasten in Utrecht.

Er is daarom voor gekozen om de regeling af te bouwen. De nieuwe instroom is inmiddels gestopt. Aan de huidige ontvangers werd de bijdrage uit het woonlastenfonds tot en met 30 juni 2016 verstrekt. Vervolgens wordt de bijdrage in vijf jaar afgebouwd. Hierbij worden drie groepen onderscheiden:

1. Huurders met een huur tot de aftoppingsgrens (587-628 euro, afhankelijk van de grootte van het huishouden): Voor deze groep wordt de bijdrage zeer geleidelijk afgebouwd, in een periode van vijf jaar. Bijdragen onder de 5 euro stoppen per 1 juli 2016. Bijdragen tussen de 5 en 10 euro stoppen op 1 juli 2017.
2. Huurders met een huur boven de aftoppingsgrens: de gemeente probeert voor deze groep huurverlaging te regelen door middel van onderhandelingen met de woningcorporaties. De bijdrage wordt voor deze groep voorlopig nog niet gewijzigd.
3. Een (zeer kleine) groep huurders met een huur boven de aftoppingsgrens in een aangepaste woning. Voor deze groep verandert er niets, zij blijven de bijdrage uit het woonlastenfonds ontvangen.

In de begrotingen laten we zien hoe de situatie er volgend jaar uit ziet, door de bijdrage uit het woonlastenfonds met een vijfde te verlagen. Ook laten we zien wat er met de begrotingen gebeurt als er helemaal geen bijdrage uit het woonlastenfonds meer verstrekt wordt. Hierbij moet de aantekening worden gemaakt dat dit geen realistisch beeld geeft. Als over vijf jaar het woonlastenfonds compleet is afgebouwd, zullen de cijfers uit de begrotingen er heel anders uit zien dan nu. De prijzen stijgen, evenals de uitkeringen en (landelijke) toeslagen kunnen omhoog of omlaag gaan. Het is goed om hiervan bewust te zijn, bij het 'lezen' van de resultaten.

6. Resultaten vernieuwde armoedeaanpak

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van de effecten van de vernieuwde armoedeaanpak op de bestedingsruimte van de geselecteerde huishoudtypen.

We hebben er voor gekozen de resultaten van de huishoudens te presenteren nadat zowel de basisuitgaven als de restpakketuitgaven zijn gedaan. Dit om de vergelijking helder te maken. In het basispakket zijn bij de vernieuwde aanpak een aantal vergoedingen komen te vervallen (zoals School€extra, Compu4school) die bij het restpakket weer worden toegevoegd (het U-pas Kindpakket).

De bijgevoegde tabel geeft de saldi weer van de oude aanpak naast die van nieuwe aanpak. Dit doen we op twee manieren. Ten eerste een manier waarbij het woonlastenfonds met een vijfde is gekort en ten tweede een situatie waarbij het woonlastenfonds volledig is afgebouwd.

Daarnaast wordt de oude situatie, waarbij gebruik kon worden gemaakt van de individuele inkomstenstoeslag, vergeleken met de nieuwe situatie waarbij dit niet kan. Beide situaties worden ook vergeleken met de vernieuwde aanpak inclusief het GRIP budget.

6.1 Huishoudsamenstelling

Bij de vergelijking tussen het oude armoedebeleid en de vernieuwde aanpak 2017 (als het woonlastenfonds met een vijfde is afgebouwd), is te zien dat de huishoudens met oudere kinderen en de paren zonder kinderen een hoger saldo hebben dan bij het oude armoedebeleid.

De alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd hebben op 100 en 110 procent te maken met een lager saldo, de alleenstaanden ouderen hebben alleen op 100 procent een lager saldo. Het saldo van de huishoudens met jonge kinderen is op 100 en 110 procent vrijwel gelijk, op 125 procent gaat de alleenstaande met jonge kinderen er op vooruit, terwijl het paar met jonge kinderen juist achteruit gaat. De huishoudens met een zorgvraag gaan er op alle inkomensniveaus op achteruit.

De oorzaak van de lagere en hogere saldi verschilt per huishoudtype. Bij de alleenstaanden speelt de lagere vergoeding vanuit het woonlastenfonds een belangrijke rol. Vandaar ook dat alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd een lager saldo hebben bij zowel 100 als 110 procent (omdat zij bij deze inkomensniveaus voor een bijdrage uit het woonlastenfonds in aanmerking komen), terwijl de alleenstaande ouderen alleen bij een inkomen van 100 procenten bij het nieuwe beleid minder overhouden.

Voor de alleenstaanden met een zorgvraag, zowel onder als boven de AOW-gerechtigde leeftijd, komt daar het wegvallen van de regeling Tegemoetkoming Zorgkosten nog bij, hoewel dit voor een klein deel gecompenseerd wordt door een hogere premiebijdrage aan de collectieve zorgverzekering. De alleenstaande onder de AOW-leeftijd krijgt hierdoor bij een inkomensniveau van 110 procent met een negatief saldo te maken, waar dit voorheen niet zo was.

Gezinnen met jonge kinderen ontvangen iets minder vergoeding vanuit de U-pas. Bij dit laatste moet wel een kanttekening worden geplaatst. In de oude situatie kon een driejarig kind in aanmerking komen voor een bedrag van 225 euro. In de vernieuwde aanpak is dit 150 euro. In de begrotingen is met deze bedragen gerekend. Echter, in de praktijk bleek dat een driejarige het budget van 225 euro niet volledig opmaakte. Als met dit feit rekening wordt gehouden, zal de begroting van huishoudens met jonge kinderen er bij de vernieuwde armoedeaanpak waarschijnlijk iets beter uitzien dan in de oude situatie. Nu zijn de saldi op 100 en 110 procent nagenoeg gelijk.

Op 125 procent gaan alleenstaande ouders met jonge kinderen er iets op vooruit. Dit komt doordat de gemeentelijke bijdrage aan de collectieve zorgverzekering in de vernieuwde aanpak doorloopt tot 125 procent, terwijl dit in het oude beleid gold tot 110 procent. Dit speelt uiteraard ook bij alle andere onderzochte huishoudtypen, vandaar dat op 125 procent bijna alle huishoudtypen er op vooruit gaan.

Het paar met jonge kinderen gaat er in de nieuwe situatie op 125 procent juist op achteruit. Dat komt onder andere omdat dit huishouden meer moet gaan betalen aan lokale lasten, omdat de betalingscapaciteit hoger wordt. Bij de berekening van de betalingscapaciteit wordt gecorrigeerd voor kosten aan huur en kosten van de zorgverzekering. De kosten voor de zorgverzekering zijn in de nieuwe situatie op 125 procent lager dan in de oude situatie, omdat de gemeentelijke bijdrage in de vernieuwde aanpak doorloopt tot 125 procent van de geldende bijstandsnorm en terwijl in het oude beleid de gemeentelijke bijdrage gold tot en met een inkomen van 110 procent. Deze lagere zorgkosten leiden tot een hogere betalingscapaciteit, waardoor het paar met jonge kinderen in de nieuwe situatie uiteindelijk minder te besteden heeft dan bij het oude beleid.

In de volgende tabel is het verschil weergegeven tussen het beleid van vóór 2016 ten opzichte van 2017 en 2021. Een bedrag in groen betekent dat het saldo toeneemt (of minder negatief wordt), bij een zwart getal blijft het saldo (nagenoeg) gelijk en bij een rood getal neemt het saldo af.

Tabel 4. Vergelijking saldi oud beleid en vernieuwde aanpak

a. Alleenstaande	Oud beleid	Beleid 2017 *	Beleid 2021**
	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ -9	€ -16	€ -59
110%	€ 23	€ 12	€ -30
125%	€ 19 ↓	€ 34	€ 34

b. Alleenstaande oudere	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ 167	€ 162	€ 129
110%	€ 113 ↓	€ 116 ↓	€ 116 ↓
125%	€ 140	€ 147	€ 147

c. Alleenstaande, 2 kinderen 3 & 5 jaar	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ 91	€ 88	€ 88
110%	€ 92	€ 89	€ 89
125%	€ 160	€ 168	€ 168

d. Alleenstaande, 2 kinderen 14 & 16 jaar	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ -125	€ -113	€ -113
110%	€ -93	€ -81	€ -81
125%	€ -7	€ 17	€ 17

e. Paar zonder kinderen	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ -143	€ -138	€ -138
110%	€ -103	€ -98	€ -98
125%	€ -41	€ -41	€ -41

f. Ouder paar zonder kinderen	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ 89	€ 95	€ 95
110%	€ 100	€ 106	€ 106
125%	€ 196	€ 225	€ 225

g. Paar, 2 kinderen 3 & 5 jaar	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ -127	€ -128	€ -128
110%	€ -95	€ -95	€ -95
125%	€ -52	€ -58	€ -58

h. Paar, 2 kinderen 14 & 16 jaar	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ -322	€ -307	€ -307
110%	€ -289	€ -274	€ -274
125%	€ -246	€ -237	€ -237

	Oud beleid	Beleid 2017 *	Beleid 2021**
j. Alleenstaande met zorgvraag			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ -16	€ -41	€ -83
110%	€ 15	€ -12	€ -55
125%	€ 12 ↓	€ 9	€ 9
k. Alleenstaande oudere met zorgvraag			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 176	€ 155	€ 122
110%	€ 119 ↓	€ 105 ↓	€ 105 ↓
125%	€ 97 ↓	€ 87 ↓	€ 87 ↓

* Beleid waarbij 1/5 deel van het woonlastenfonds is afgebouwd

** Beleid waarbij woonlastenfonds volledig is afgebouwd

Kijkend naar de vernieuwde aanpak waarbij het woonlastenfonds volledig is afgebouwd (beleid 2021) is te zien dat van de onderzochte huishoudtypen alleen alle typen alleenstaanden (zowel onder als boven AOW-leeftijd en zonder of met zorgvraag) hierdoor in inkomen achteruit gaan. Deze huishoudtypen kwamen bij het oude beleid in aanmerking voor een vergoeding uit het woonlastenfonds, de andere onderzochte huishoudens niet. De alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd kon al niet rondkomen bij een inkomen op bijstandsniveau. Met het wegvallen van de bijdrage uit het woonlastenfonds wordt het maandelijks tekort nog groter. Bovendien wordt ook het saldo op 110 procent negatief. De alleenstaande oudere gaat er ook op achteruit, maar de saldi blijven positief.

6.2 Inkomensniveau

Bij nagenoeg alle huishoudens is bij een toename van het inkomen een hoger saldo te zien. Er geldt voor twee huishoudtypen een uitzondering. Het gaat om de oudere alleenstaande huishoudens zowel zonder als met zorgvraag. Deze armoedevalsituaties waren ook al bij de oude armoedeaanpak zichtbaar.

De extra kosten die dit huishouden heeft bij het inkomen op 110 procent van de norm zijn hoger dan de toename van het inkomen ten opzichte van het AOW inkomen. Bij de oudere alleenstaande met een zorgvraag nemen ook de kosten op 125 procent meer toe dan het inkomen. Dezelfde oorzaken als bij de oude aanpak liggen hieraan ten grondslag. Zie hiervoor paragraaf 4.2.1. en 4.2.2.

De armoedeval van de alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd op 125 procent is bij de vernieuwde aanpak niet meer aanwezig. Dit komt door de gemeentelijke bijdrage aan de zorgverzekering, die in de nieuwe situatie doorloopt tot en met 125 procent (en bij het oude beleid tot en met 110 procent).

Ook de alleenstaande oudere met een zorgvraag ontvangt in de nieuwe situatie de gemeentelijke bijdrage aan de zorgverzekering op 125 procent, maar hier blijft de armoedeval wel bestaan. Dit komt doordat de alleenstaande oudere bij een inkomen op 125 procent een aantal zorgkosten, zoals de maaltijdvoorziening, moet betalen vanuit de draagkracht voor de bijzondere bijstand. De alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd heeft deze kosten niet.

6.3. Inclusief GRIP budget

In de laatste kolom van tabel 5 is het GRIP budget verrekend. Dit is vergeleken met het saldo inclusief de individuele inkomens toeslag bij het oude armoedebeleid en met het saldo zonder GRIP budget bij de vernieuwde aanpak. Het GRIP budget zal slechts incidenteel worden toegekend (bij bepaalde levensgebeurtenissen) of structureel aan mensen met een uitkering die een ontheffing hebben van de arbeidsverplichtingen en aan mensen die volledig arbeidsongeschikt zijn.

Bij de vernieuwde aanpak wordt uitgegaan van een situatie waarbij het woonlastenfonds met een vijfde is afgebouwd.

Alle huishoudens die bij het oude beleid in aanmerking kwamen voor de IIT of de energieregeling (dat kon tot en met een inkomensniveau van 110 procent), maar die bij de vernieuwde aanpak geen aanspraak op het GRIP budget kunnen maken, zullen er in inkomen op achteruit gaan.

Het grootste negatieve verschil is te zien bij de huishoudens met jonge kinderen; zij ontvangen rond de 45 euro per maand minder. Ouderen gaan er minst op achteruit. Het bedrag dat zij konden ontvangen vanuit de energieregeling lag ook lager dan de IIT. Huishoudens met een zorgvraag ontvangen bij de vernieuwde aanpak ook de bijdrage vanuit de regeling Tegemoetkoming Zorgkosten niet meer. De alleenstaande onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag krijgt hierdoor op 100 en 110 procent een negatief saldo.

Voor huishoudens die bij het oude beleid in aanmerking kwamen voor de IIT en bij de vernieuwde aanpak voor het GRIP budget, ligt de situatie wat complexer. Bij een inkomen op 125 procent van de norm zijn er alleen maar positieve verschillen te zien. Het GRIP budget kent immers een inkomensgrens van 125 procent, terwijl de IIT ontvangen kon worden tot en met een inkomen van 110 procent van de norm.

Tabel 5. Vergelijking oud beleid incl. IIT/energieregeling met nieuw met en zonder GRIP budget

	Oud beleid incl. IIT/ energieregeling	Nieuw excl. Grip	Nieuw incl. Grip
a. Alleenstaande			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 23	€ -16	€ 17
110%	€ 54	€ 12	€ 45
125%	€ 19 ↓	€ 34	€ 67
b. Alleenstaande oudere			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 181	€ 162	€ 196
110%	€ 127 ↓	€ 116 ↓	€ 149 ↓
125%	€ 140	€ 147	€ 181
c. Alleenstaande, 2 kinderen 3 & 5 jaar			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 132	€ 88	€ 121
110%	€ 133	€ 89	€ 122
125%	€ 160	€ 168	€ 202
d. Alleenstaande, 2 kinderen 14 & 16 jaar			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ -84	€ -113	€ -80
110%	€ -53	€ -81	€ -48
125%	€ -7	€ 17	€ 50
e. Paar zonder kinderen			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ -98	€ -138	€ -104
110%	€ -58	€ -98	€ -65 ↓
125%	€ -41	€ -41	€ -7
f. Ouder paar zonder kinderen			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 103	€ 95	€ 128
110%	€ 114	€ 106	€ 139
125%	€ 196	€ 225	€ 258
g. Paar, 2 kinderen 3 & 5 jaar			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ -82	€ -128	€ -95
110%	€ -50	€ -95	€ -62
125%	€ -52 ↓	€ -58	€ -25
h. Paar, 2 kinderen 14 & 16 jaar			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ -271	€ -307	€ -274
110%	€ -238	€ -274	€ -241
125%	€ -246 ↓	€ -237	€ -203
i. Paar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar)			
	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ -401	€ -437	€ -403
110%	€ -368	€ -404	€ -370
125%	€ -376 ↓	€ -367	€ -333

	Oud beleid incl. IIT/ energieregeling	Nieuw excl. Grip	Nieuw incl. Grip
j. Alleenstaande met zorgvraag			
	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ 15	€ -41	€ -7
110%	€ 46	€ -12	€ 21
125%	€ 12 ↓	€ 9	€ 43
k. Alleenstaande oudere met zorgvraag			
	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket	saldo na basis- en respakket
100%	€ 190	€ 155	€ 188
110%	€ 133 ↓	€ 105 ↓	€ 138 ↓
125%	€ 97 ↓	€ 87 ↓	€ 121 ↓

Op 100 en 110 procent liggen de saldi bij het oude beleid meestal net iets hoger. Alleen de oudere huishoudens gaan er op alle inkomensniveaus op vooruit, als zij in plaats van de energieregeling het GRIP budget ontvangen. Dit geldt echter niet voor de oudere met een zorgvraag, die er op 100 procent juist iets op achteruit gaat (vanwege het wegvallen van de regeling Tegemoetkoming Zorgkosten).

Ook de alleenstaande ouder met twee oudere kinderen is op alle inkomensniveaus net iets beter af als zij het GRIP budget ontvangen in plaats van de IIT. Uit tabel 4 bleek al dat huishoudens met oudere kinderen beter af zijn bij de vernieuwde armoedeaanpak, als geen rekening wordt gehouden met de IIT of het GRIP budget. Voor alleenstaande ouders met oudere kinderen is dit ook het geval als zij in plaats van IIT het GRIP budget ontvangen. Het GRIP budget bedraagt 400 euro op jaarbasis, omgerekend 33 euro per maand, de IIT voor alleenstaande ouders was 41 euro per maand. Ondanks dit verschil van acht euro, is de alleenstaande ouder met oudere kinderen nog steeds beter af bij het vernieuwde beleid, wat voornamelijk veroorzaakt wordt door het U-pas kindpakket.

Een paar met oudere kinderen kon in de oude situatie een IIT ontvangen van 607 euro (51 euro op maandbasis). Hier is het verschil met het GRIP budget dus groter, namelijk 18 euro. Een paar met oudere kinderen dat de IIT ontvangt heeft daardoor iets meer bestedingsruimte dan een paar met oudere kinderen dat in aanmerking komt voor het GRIP budget. Hetzelfde geldt voor de overige paren: de bestedingsruimte bij het vernieuwde beleid inclusief GRIP budget ligt net iets lager dan bij het oude beleid inclusief IIT.

Al met al kan geconcludeerd worden dat in de nieuwe situatie alle onderzochte huishoudtypen met een inkomen op 125 procent, die in aanmerking komen voor het GRIP budget, er in inkomen op vooruit gaan. Dit is het geval, omdat de IIT ophield bij 110 procent van de geldende norm.

Een gevolg van dit hogere saldo bij een inkomensniveau van 125 procent is dat de armoedevallen die voorkwamen bij het oude beleid (bij de alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd en bij de paren met kinderen) niet meer zichtbaar zijn bij de nieuwe aanpak.

7. Conclusies en aanbevelingen

De gemeente Utrecht heeft gekozen voor een andere, bredere, benadering van het armoedevraagstuk, wat heeft geresulteerd in een nieuw pakket aan regelingen voor huishoudens met een laag inkomen. In deze rapportages is bekeken wat de financiële gevolgen zijn van deze vernieuwde aanpak. Voor elf verschillende huishoudtypen zijn de maandbegrotingen bij zowel het oude beleid als de bij de vernieuwde aanpak naast elkaar gezet.

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven die de gemeente Utrecht mee kan nemen bij de definitieve vormgeving van het nieuwe armoedebeleid.

7.1 Algemeen

De pakketten waarop de basisbedragen zijn gebaseerd zijn sober maar voldoende. De inhoud en de prijzen worden jaarlijks zorgvuldig aangepast door het Nibud⁶ en zijn ook gevalideerd door panels van consumenten⁷. Dit wil echter niet zeggen dat ieder huishouden hieraan voldoende heeft of dat ieder huishouden rond kan komen. Uit Nibud-onderzoek (2015)⁸ blijkt dat van alle Nederlandse huishoudens 17 procent (zeer) moeilijk kan rondkomen. Van de huishoudens met een laag inkomen komt een groter deel moeilijk rond.

Om rond te kunnen komen van een minimum inkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor de vervanging van inventaris. We gaan ervan uit dat het huishouden niet leent, zodat er niet nog extra kosten van rente en aflossing bijkomen. Veel huishoudens die van een minimum inkomen moeten rondkomen, voeren een goed financieel beheer, maar een deel ook niet. Voor deze huishoudens is het aan te bevelen cursussen of begeleiding te organiseren. Het Nibud, en ook andere (lokale) organisaties, hebben hiervoor een uitgebreid aanbod.

In de berekeningen is ervan uitgegaan dat alle aanspraken op landelijke en lokale regelingen zijn aangevraagd. Dat is echter niet voor ieder huishouden een vanzelfsprekendheid⁹. De gemeente kan het gebruik van lokale regelingen stimuleren door hieraan publiciteit te geven en de toegang tot deze regelingen te vereenvoudigen.

⁶ Zie Nibud Budgethandboek en Prijzengids, jaarlijkse uitgaven.

⁷ Hoff, S. et. al. (2009). *Genoeg om van te leven, Focusgroepen in discussie over de minimale kosten van levensonderhoud*. Den Haag: SCP/Nibud. Te downloaden op de websites van het Nibud of SCP.

⁸ Schors, A. van der, Werf, M.M.B. van der, & Schonewille, G. (2015). *Geldzaken in de praktijk 2015*. Utrecht: Nibud.

⁹ Zie bijvoorbeeld Tempelman, C., Houkes, A. Prins, J. (2011). *Niet-gebruik inkomensondersteunende maatregelen*, Amsterdam: SEO. Te downloaden op www.overheid.nl.

Om het niet-gebruik te verminderen, kan de gemeente Utrecht ook de buurtteams inzetten. De buurtteams bestaan uit professionals met een verschillende achtergrond en expertise. In hun gesprekken met inwoners blijken buurtteams veel te maken te hebben met burgers met financiële problemen.

Om de kwaliteit van de hulpverlening te waarborgen tijdens keukentafelgesprekken, is het wenselijk dat de professionals binnen het buurtteam op de hoogte zijn van alle armoederegelingen die de gemeente Utrecht te bieden heeft. Daarbij is het belangrijk dat de buurtteams huishoudens bekend maken met de regelingen en ook aangeven hoe huishoudens regelingen kunnen aanvragen.

Daarnaast kan het buurtteam ook een signalerende functie hebben met betrekking tot de schuldensituatie van een huishouden. Hoe eerder financiële problemen kunnen worden aangepakt, hoe beter. Wij gaan er in dit onderzoek niet van uit dat huishoudens schulden hebben (die afgelost moeten worden) (zie paragraaf 2.1). In de praktijk kunnen die echter wel aanwezig zijn.

7.2 Regelingen

De diverse armoederegelingen in de gemeente Utrecht hebben een positief effect op de bestedingsruimte van de inwoners.

Kwijtschelding

Om voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen en waterschapslasten in aanmerking te komen hanteren zowel de gemeente als het waterschap een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. Er is één gezamenlijke aanslag voor de gemeentelijke heffingen en de waterschapslasten, de betalingscapaciteit wordt dus maar één keer berekend, namelijk over de aanslag in zijn geheel.

Het Nibud adviseert deze berekeningsmethode te handhaven, zodat de ruimte éénmaal wordt ingevuld, en niet door zowel het waterschap als de gemeente wordt ingezet. Dit werkt gunstig uit voor huishoudens met een inkomen vlak boven bijstandsniveau.

Vanaf 2012 kunnen gemeenten bij de berekening van de kwijtschelding ook rekening houden met de kosten van kinderopvang. Hierdoor komen huishoudens die gebruik maken van formele kinderopvang bij een inkomen (iets) boven de bijstandsnorm mogelijk in aanmerking voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen, terwijl zij hier voorheen, gezien hun inkomen, niet voor in aanmerking kwamen.

De gemeente Utrecht heeft deze voorziening niet doorgevoerd. Door gebruik te maken van deze mogelijkheid kan de koopkracht van gezinnen met kinderen die gebruik

(moeten) maken van kinderopvang worden vergroot. Anderzijds heeft de alleenstaande ouder met jonge kinderen (het enige huishouden in deze rapportage waarvoor kosten voor kinderopvang worden doorgerekend) niet met tekorten op de begroting te maken. Het doorvoeren van de mogelijkheid om bij de berekening van de kwijtschelding de kosten van kinderopvang mee te nemen, hoeft daarom geen prioriteit te hebben.

Collectieve aanvullende zorgverzekering

De gemeente biedt inwoners met een inkomen tot en met 125 procent van de geldende bijstandsnorm een collectieve aanvullende zorgverzekering aan, waarbij de gemeente een bijdrage in de premie verstrekt. Deelnemers zijn met deze verzekering uitgebreider verzekerd dan huishoudens met een gemiddelde verzekering. Zo wordt de eigen bijdrage Wmo tot een bedrag van 375 euro per jaar vergoed via de collectieve aanvullende zorgverzekering en is het eigen risico volledig herverzekerd.

Door deze uitgebreide verzekering zal het beroep op de bijzondere bijstand lager zijn, wat gunstig uitpakt voor de (uitvoerings)kosten van de gemeente. Ook deelnemers aan de collectieve verzekering zijn beter af: zij krijgen een uitgebreid pakket aan medische kosten vergoed via een voordelige zorgverzekering.

Het Nibud adviseert de gemeente de collectieve zorgverzekering actief te promoten zodat iedereen die hiervoor in aanmerking komt van dit dekkingvoordeel gebruik kan maken en minder aanspraak hoeft te maken op de bijzondere bijstand.

Als onderdeel van de vernieuwde armoedeaanpak is de collectieve aanvullende zorgverzekering op een aantal punten aangepast. In het oude beleid was de gemeentelijke bijdrage beperkt tot een inkomen van maximaal 110 procent van de geldende bijstandsnorm. In de nieuwe aanpak is dit 125 procent. Bovendien wordt de gemeentelijke bijdrage voor het meest uitgebreide pakket hoger (waarschijnlijk komt de premiebijdrage uit rond de 14,25 euro in plaats van 11,55 euro, afhankelijk van onderhandelingen met de zorgverzekeraar). Mede hierdoor gaan de meeste onderzochte huishoudtypen er bij de vernieuwde aanpak op 125 procent op vooruit. Dit is gunstig omdat alle paren onder de AOW-gerechtigde leeftijd (met en zonder kinderen) en de alleenstaande ouder met oudere kinderen ook bij een inkomen van 125 procent de begroting niet sluitend kunnen krijgen. Het Nibud beoordeelt de genoemde aanpassingen daarom positief.

U-pas

Met de U-pas wil de gemeente Utrecht inwoners met een laag inkomen ondersteunen om te kunnen participeren. Bij het oude beleid bestonden er voor kinderen verschillende losse regelingen, die elk bestemd waren voor een bepaald doel (School€xtra voor

schoolactiviteiten, Compu4school voor de aanschaf van een computer en de U-pas voor sociale, culturele en sportieve activiteiten). Genoemde regelingen gaan in de vernieuwde aanpak op in het Kindpakket, een persoonlijk budget voor participatie, zodat er meer keuzevrijheid ontstaat. Het budget kan op dezelfde onderdelen worden ingezet als voorheen.

Het is positief dat huishoudens bij de besteding van de tegemoetkoming vrij zijn in de keuze hoe zij dit budget willen besteden: aan participatie op school en/ of aan sport- en culturele activiteiten. Per jaar kunnen daarin andere keuzes worden gemaakt, afhankelijk van de situatie.

Daarnaast is het positief dat oudere kinderen een hogere bijdrage ontvangen dan jongere kinderen. Gezinnen met oudere kinderen hebben met grotere tekorten op de begroting te maken dan gezinnen met jongere kinderen, omdat de kosten van oudere kinderen hoger liggen. Het is goed dat de gemeente Utrecht daar in de hoogte van de tegemoetkoming rekening mee houdt.

Omdat de bijdragen worden verstrekt per kind en niet per huishouden, werkt dit ook gunstig door in de begroting van gezinnen met twee of meer kinderen.

Het budget voor kinderen tot vier jaar is in de nieuwe situatie verlaagd. Echter, in de praktijk bleek dat hele jonge kinderen het volledige budget waar zij gebruik van konden maken in veruit de meeste gevallen niet opmaakten. Activiteiten op het gebied van sport, cultuur of meedoen op school is voor deze groep nog niet aan de orde. Wel werd een enkele keer een baby- op peuteractiviteit via de U-pas bekostigd, maar de kosten hiervan zijn over het algemeen lager dan het totaal beschikbare budget van 225 euro. De verlaging van het budget voor jonge kinderen (van 225 euro naar 150 euro) betekent dus niet per definitie een financiële achteruitgang voor gezinnen met kinderen tot vier jaar. Het Nibud staat daarom ook niet negatief tegenover de genoemde verlaging voor jonge kinderen.

Volwassenen behouden een budget van 120 euro, dat nu nog uitsluitend bedoeld is voor structurele sport- en cultuuractiviteiten.

Uit dit onderzoek blijkt dat echtparen en (in mindere mate) alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd niet alle uitgaven uit het restpakket kunnen bekostigen. Meer ondersteuning voor volwassenen zou hier een positieve rol kunnen spelen. Met name echtparen, die met een bijstandsnorm van 100 procent de kosten van twee volwassenen moeten dragen, zullen veel baat hebben bij een hogere bijdrage voor sociale participatie. Het Nibud adviseert de gemeente de mogelijkheid te onderzoeken om de tegemoetkoming vanuit de U-pas voor volwassenen te verhogen.

Individuele inkomenstoelage/ GRIP budget

Momenteel kunnen huishoudens tussen de 21 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd, die gedurende een periode van drie jaar of langer over een inkomen beschikken dat niet hoger is dan 110 procent van de geldende bijstandsnorm, in aanmerking komen voor individuele inkomenstoelage (IIT). Ouderen kunnen in aanmerking komen voor de energieregeling.

Beide tegemoetkomingen hebben een gunstig effect op de bestedingsruimte van huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen. Voor huishoudens met een laag inkomen wordt het steeds lastiger om te reserveren voor grote aankopen. Huishoudens die met tekorten op de begroting te maken hebben, zullen als eerste bezuinigen op de reserveringsuitgaven (kleding, inventaris, etc.), omdat deze niet maandelijks plaats zullen vinden. Op het moment dat dan toch een grote uitgave nodig is, bijvoorbeeld omdat de wasmachine kapot gaat, zou de IIT daarvoor aangewend kunnen worden.

Bij de hoogte van de individuele inkomenstoelage houdt de gemeente Utrecht rekening met de gezinssamenstelling en de leeftijd van de kinderen: paren krijgen een hoger bedrag dan alleenstaanden en gezinnen met twee of meer kinderen, waarvan minstens een kind tussen de 12 en 18 jaar is, krijgen een hogere toeslag dan paren zonder kinderen of kinderen onder de 12 jaar. Het is positief dat de gemeente Utrecht bij het vaststellen van de hoogte van de tegemoetkoming rekening heeft gehouden met de verschillen in kosten die verschillende huishoudtypen hebben. Hierdoor worden de tekorten voor deze huishoudens kleiner.

De regeling kan er echter tot een armoedeval leiden: het inkomen op 110 procent inclusief IIT is dan hoger dan het inkomen op 125 procent zonder IIT. Dit is het geval bij alle paren met kinderen (zie paragraaf 4.2.3).

Er ligt een voorstel om de middelen voor de Individuele inkomenstoelage en de energieregeling voor ouderen vanaf 2017 in te zetten voor het GRIP budget. Met het GRIP budget wil de gemeente inwoners ondersteunen om een bepaalde levensgebeurtenis door te komen en om het vervolgens financieel zelfstandig te redden. Het GRIP budget is beschikbaar voor mensen met een inkomen tot 125 procent van de toepasselijke bijstandsnorm.

Niet ieder huishouden dat nu in aanmerking komt voor de IIT, ontvangt in de toekomst het GRIP budget. Het GRIP budget wordt slechts incidenteel toegekend (bij bepaalde levensgebeurtenissen) of structureel aan inwoners met een uitkering die een ontheffing hebben van de arbeidsverplichtingen en aan inwoners die volledig arbeidsongeschikt

zijn. Daarom is in dit onderzoek een vergelijking gemaakt tussen het oude beleid inclusief IIT, de vernieuwde aanpak exclusief GRIP budget en de vernieuwde aanpak inclusief GRIP budget. Dit geeft het volgende beeld:

- Alle huishoudens die bij het oude beleid in aanmerking kwamen voor de IIT of de energieregeling (dat kon tot en met een inkomensniveau van 110 procent), maar die bij de vernieuwde aanpak geen aanspraak op het GRIP budget kunnen maken, hebben minder te besteden. De alleenstaande onder de AOW-leeftijd kan bij 100 procent niet meer rondkomen. Heeft deze alleenstaande extra zorgkosten, dan kan hij ook bij 110 procent nu niet meer rondkomen.
- Huishoudens die bij het oude beleid in aanmerking kwamen voor de IIT en bij de vernieuwde aanpak voor het GRIP budget gaan er bij een inkomen op 125 procent van de norm op vooruit. Het GRIP budget kent immers een inkomensgrens van 125 procent, terwijl de IIT ophield bij 110 procent van de norm. De alleenstaande ouder met oudere kinderen kan op 125 procent met een GRIP budget wel rondkomen terwijl dat bij het oude beleid niet het geval was.
- Op 100 en 110 procent hebben de meeste huishoudens met het GRIP Budget iets minder te besteden dan met IIT. Alleen de oudere huishoudens hebben met het GRIP budget meer te besteden. Dit geldt in iets mindere mate ook voor de alleenstaande ouder met oudere kinderen.
- De armoedeval op 125 procent voor paren met kinderen en voor alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd verdwijnt als huishoudens in plaats van de IIT het GRIP budget ontvangen.

Het Nibud beoordeelt de introductie van het GRIP budget positief. Juist bij bepaalde levensgebeurtenissen kan extra (financiële) ondersteuning van wezenlijk belang zijn om bijvoorbeeld schulden te voorkomen.

Echter, als het voorstel voor het GRIP budget wordt aangenomen, zullen huishoudens die minimaal drie jaar van een laag inkomen moeten rondkomen en die voldoen aan de voorwaarden voor de IIT, enkele honderden euro's per jaar (afhankelijk van de huishoudsamenstelling) minder te besteden hebben.

De toeslag was in principe bedoeld om grote uitgaven, bijvoorbeeld voor duurzame gebruiksgoederen, te kunnen doen. Met een laag inkomen is het moeilijk om voor dit soort uitgaven te reserveren. De gemeente kan voor dergelijke noodzakelijk uitgaven individuele bijzondere bijstand te verstrekken. Op deze wijze kan het wegvallen van de IIT gecompenseerd worden. Het is hierbij wel van belang om de doelgroep goed over deze mogelijkheid te informeren. Daarnaast zal in de praktijk niet elk huishouden dat momenteel de IIT ontvangt de toeslag reserveren voor grote aankopen. In die gevallen biedt de individuele bijzondere bijstand niet altijd een afdoende oplossing.

Het Nibud adviseert de gemeente om de groep die momenteel IIT ontvangt goed in kaart te brengen. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kan worden bekeken welke huishoudtypen wel en welke niet rond kunnen komen zonder de IIT. Ook adviseert het Nibud om op individueel niveau goed in de gaten te houden wat het wegvallen van de IIT voor het betreffende huishouden betekent, zodat voorkomen kan worden dat huishoudens zonder IIT niet meer rond kunnen komen en in de schulden belanden.

Ondersteuning voor huishoudens met zorgkosten

In de gemeente Utrecht is de huishoudelijke hulp een maatwerkvoorziening. Hiervoor moet de eigen bijdrage Wmo worden betaald. Deze eigen bijdrage wordt vervolgens via de collectieve zorgverzekering weer vergoed. Ook als een huishouden meerdere maatwerkvoorzieningen nodig heeft, bijvoorbeeld voor persoonlijke verzorging en/ of voor woningaanpassingen, valt dit onder de vergoeding vanuit de zorgverzekering. Dit pakt gunstig uit voor huishoudens met (verschillende) zorgkosten. Ook de persoonsalarmering wordt door de zorgverzekering vergoed.

De maaltijdvoorziening en extra waskosten worden, als de medische noodzaak is vastgesteld, in de gemeente Utrecht vergoed vanuit de bijzondere bijstand.

Voor extra vervoerskosten kent de Wmo een gereduceerd tarief.

Uiteindelijk houdt de alleenstaande AOW-gerechtigde met extra zorgkosten maandelijks voldoende over nadat alle noodzakelijke kosten en de uitgaven voor sociale participatie zijn betaald. De alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met zorgkosten heeft bij het oude beleid alleen een tekort op bijstandsniveau. Dit tekort doet zich ook voor bij de alleenstaande zonder extra zorgkosten, maar ligt daar enkele euro's lager. Bij de vernieuwde aanpak ontstaat ook een tekort op 110 procent. Het wegvallen van de regeling Tegemoetkoming Zorgkosten is hiervan de belangrijkste oorzaak. De hogere bijdrage van de gemeente aan de premie van de zorgverzekering kan dit niet compenseren.

Het Nibud adviseert de gemeente om de positie van huishoudens met extra zorgkosten goed in de gaten te houden en zo nodig extra te ondersteunen. Ouderen hebben vaak extra zorgkosten, maar blijktens deze rapportage hebben deze huishoudens veelal voldoende ruimte om deze kosten op te vangen. Huishoudens die deze ruimte niet hebben, zoals paren (met kinderen), zullen door extra zorgkosten nog minder goed kunnen rondkomen. Het is daarom goed om hier in vormgeving van het (zorg)beleid rekening mee te houden.

Kinderopvang

De eigen bijdrage voor de kinderopvang wordt door de gemeente Utrecht alleen onder bepaalde voorwaarden vergoed (zie paragraaf 3.2.7). Huishoudens die niet aan deze voorwaarden voldoen en die een inkomen hebben dat past binnen de regels van het minimabeleid, komen niet voor een vergoeding in aanmerking. In dit onderzoek wordt ervan uitgegaan dat de alleenstaande ouder met jonge kinderen bij een inkomen boven bijstandsniveau gebruik maakt van de kinderopvang. De kosten van kinderopvang drukken dus op de begroting van eenoudergezinnen met een beperkt arbeidsinkomen. Sinds 1 januari 2016 is de kinderopvangtoeslag echter wel omhoog gegaan. Het eenoudergezin met jonge kinderen heeft, ondanks de eigen bijdrage in de kinderopvangkosten, niet met tekorten op de begroting te maken. Vergoeding van de kosten van kinderopvang hoeft dan ook geen prioriteit te hebben.

Een alleenstaande ouder met een bijstandsuitkering zal gebruik maken van de peuterspeelzaal. Dit geldt ook voor echtparen. We gaan ervan uit dat als een van de partners werkt de ander op de kinderen past. De kosten voor de peuterspeelzaal zijn lager dan die voor de kinderopvang en bovendien inkomensafhankelijk. Het Nibud raadt aan deze situatie in stand te houden.

7.3 Aandachtspunten

Ondanks de gunstige uitwerking van gemeentelijke regelingen op de begroting van huishoudens met lage inkomens, zoals hierboven beschreven, lukt het lang niet alle onderzochte huishoudtypen om de begroting rond te krijgen. Hieronder worden de belangrijkste aandachtspunten beschreven.

Paren (met kinderen)

Paren onder de AOW-gerechtigde leeftijd - met en zonder kinderen - hebben in de gemeente Utrecht op alle onderzochte inkomensniveaus te maken met tekorten als zij naast het basispakket ook het restpakket willen bekostigen. Het Nibud ziet dit bij meer gemeenten en het blijkt ook uit onze landelijke koopkrachtberekeningen.

De belangrijkste oorzaak van dit tekort ligt in het feit dat paren de kosten voor twee volwassenen moeten dragen. Ter vergelijking, een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een echtpaar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen ongeveer neerkomt op 90 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen vaak niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering.

Paren met kinderen hebben met nog grotere tekorten te maken. Met name oudere kinderen drukken sterk op de begroting. Deze kosten worden niet volledig gecompenseerd door (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen.

Bovengenoemde factoren vinden hun oorsprong in het Rijksbeleid. Gemeenten kunnen via het eigen beleid trachten de gevolgen hiervan te repareren. Het is gemeenten echter niet toegestaan inkomenspolitiek te bedrijven. Wel mogen zij via de bijzondere bijstand ondersteuning bieden. De gemeente Utrecht heeft hierin al een aantal goede beleidskeuzes gemaakt, zoals de uitgebreide collectieve aanvullende zorgverzekering en de U-pas.

De gemeente houdt bij de hoogte van de tegemoetkoming vanuit de U-pas al rekening met het verschil in kosten tussen jonge en oudere kinderen. Desalniettemin blijven er tekorten bestaan, met name voor echtparen met oudere kinderen.

Het Nibud adviseert daarom de ondersteuning voor deze doelgroep voort te zetten en het bestaan van armoederegelingen actief naar buiten te brengen. Ook verstrekkingen vanuit de individuele bijzondere bijstand (niet in dit onderzoek meegenomen) kunnen dergelijke gezinnen helpen om hun tekorten te beperken. In dit laatste geval kunnen alleen noodzakelijke bijzondere kosten vergoed worden, maar het is zeker de moeite waard om dit extra onder de aandacht te brengen.

Ten slotte zou de gemeente de mogelijkheid kunnen onderzoeken om het budget van de U-pas voor volwassenen te verhogen. De kosten voor sociale participatie van volwassenen liggen vaak hoger dan voor kinderen, maar het budget is lager. Het positieve effect van een verhoging van dit budget telt voor paren dubbel, wat dus extra gunstig uitpakt voor de begroting.

Alleenstaande ouders met oudere kinderen

Ook alleenstaande ouders met oudere kinderen hebben in de gemeente Utrecht op alle onderzochte inkomensniveaus te maken met een tekort als zij naast het basispakket ook het restpakket willen bekostigen. Hier spelen vooral de kosten van oudere kinderen een rol; alleenstaande ouders met jonge kinderen hebben geen tekorten.

Evenals bij de paren met oudere kinderen, adviseert het Nibud de gemeentelijke inkomensondersteuning voor deze groep te handhaven en waar mogelijk extra ondersteuning te bieden vanuit de individuele bijzondere bijstand (zoals hierboven aangegeven mag dit laatste alleen in het geval van bijzondere noodzakelijke kosten). De gemeente houdt in haar beleid al rekening met het verschil in kosten van jonge en oudere kinderen. Het Nibud raadt aan dit zo te houden en ook bij de vernieuwing van het beleid hier steeds aandacht voor te hebben.

7.4 Verschillen oud beleid en vernieuwde aanpak

In dit rapport is onderzocht wat de effecten zijn van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Hierbij is zowel naar het oude beleid als naar de vernieuwde Utrechtse armoedeaanpak gekeken.

De belangrijkste conclusie van dit onderzoek is dat juist de huishoudens die op geen van de onderzochte inkomensniveaus het restpakket kunnen bekostigen, er in de vernieuwde aanpak op vooruit gaan. Het gaat om paren onder de AOW-gerechtigde leeftijd, zonder kinderen of met oudere kinderen, en alleenstaande ouders met oudere kinderen. Voor dit laatstgenoemde huishouden verandert het negatieve saldo op 125 procent zelfs in een positief saldo. Dit is een gunstig resultaat van de vernieuwde armoedeaanpak. Desalniettemin blijven de genoemde huishoudtypen kwetsbaar en hebben zij nog steeds met (grote) tekorten te maken. Zoals in paragraaf 7.3 aangegeven, zijn het vooral de bijstandsnorm voor paren en de kosten van (oudere) kinderen die dit tekort veroorzaken. Een structurele oplossing zal dan ook, indien politiek gewenst, vanuit het Rijk moeten komen.

De gevolgen van de nieuwe armoedeaanpak voor de overige onderzochte huishoudtypen zijn wat minder eenduidig:

- Voor bijna alle huishoudtypen geldt dat zij in de vernieuwde aanpak meer te besteden hebben op 125 procent als ze gebruik maken van de collectieve zorgverzekering. De gemeentelijke bijdrage loopt door tot 125 procent, terwijl dit bij het oude beleid ophield bij een inkomen op 110 procent.
- De alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd (met en zonder zorgvraag) kunnen bij in de vernieuwde aanpak op 110 procent niet meer rondkomen. Hier speelt het wegvallen van de bijdrage vanuit het woonlastenfonds een belangrijke rol. Voor het huishouden met extra zorgkosten komt daar het wegvallen van de regeling Tegemoetkoming Zorgkosten nog bovenop.
- Het saldo van de huishoudens met jonge kinderen is op 100 en 110 procent vrijwel gelijk of een paar euro lager, wat vooral te verklaren is door de lagere bijdrage vanuit de U-pas. Echter, in de praktijk bleek dat een driejarige het (oude) budget van 225 euro niet volledig opmaakte. Als met dit feit rekening wordt gehouden, zal de begroting van huishoudens met jonge kinderen er bij de vernieuwde armoedeaanpak waarschijnlijk iets beter uitzien dan in de oude situatie.
- Huishoudens die momenteel in aanmerking komen voor de IIT en die in de toekomst niet in aanmerking komen voor het GRIP budget, hebben minder te besteden.

Huishoudens die bij het oude beleid in aanmerking komen voor de IIT en die bij de vernieuwde aanpak wel aanspraak op het GRIP budget kunnen maken, gaan er bij een inkomen op 125 procent van de norm op vooruit. Op 100 en 110 procent gaan de oudere huishoudens er op vooruit. Dit geldt ook voor de alleenstaande ouder met oudere kinderen. De overige huishoudens houden juist iets minder over.

8. Vergelijking Minima-effectrapportage 2013

8.1 Inleiding

Ook in 2013 heeft de gemeente Utrecht een minima-effectrapportage laten uitvoeren. De resultaten uit 2013 zijn echter niet direct één-op-één te vergelijken met deze rapportage uit 2016. Dit komt in de eerste plaats omdat de onderzochte inkomensniveaus iets afwijken. In 2013 is gekeken naar 100, 110, 120 en 130 procent van de geldende bijstandsnorm. In 2016 is dit 100, 110 en 125 procent. Het is in deze vergelijking dus alleen mogelijk om 100 en 110 procent naast elkaar te zetten. Daarnaast heeft het Nibud, op basis van praktijkontwikkelingen, wijzigingen in het basispakket doorgevoerd. Zo heeft een huishouden nu de beschikking over één of meerdere mobiele telefoons terwijl dat in 2013 nog niet het geval was. Dit heeft voor een paar met oudere kinderen de meeste gevolgen. Ook zijn er landelijke wijzigingen doorgevoerd, zoals de hervorming van de kindregelingen. Het belangrijkste gevolg voor deze rapportage is dat alleenstaande ouders niet meer 90 procent van de norm ontvangen, maar 70 procent. Daarbovenop komt de alleenstaande-ouderkop uit het kindgebonden budget. Ten slotte zijn in 2013 geen huishoudtypen met een zorgvraag onderzocht. Met de bovengenoemde wijzigingen in het achterhoofd, zal in het onderstaande dieper worden ingegaan op de verschillen tussen 2013 en 2016 (de situatie voordat de vernieuwde aanpak is ingevoerd).

8.2 Huishoudtypen

In tabel 6 wordt een vergelijking gegeven van de bestedingsruimte van de negen huishoudtypen die zowel in 2013 als in 2016 zijn onderzocht.

Uit de tabel blijkt dat in 2016 de meeste huishoudtypen (iets) meer bestedingsruimte hebben dan in 2013. Dit geldt voor de alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd, de alleenstaande oudere, het oudere paar en de alleenstaande ouder met jonge kinderen zowel op 100 als op 110 procent van de norm.

De overige huishoudtypen gaan er alleen op 110 procent op vooruit, terwijl zij op bijstandsniveau juist minder overhouden. De belangrijkste oorzaak van het lagere inkomen op 100 procent is dat de betreffende huishoudtypen in 2013 in aanmerking kwamen voor een bijdrage uit het woonlastenfonds, terwijl dit in 2016 niet het geval is. Dit hangt onder andere samen met de andere huren die in het onderzoek van 2013 zijn gehanteerd, waardoor de bijdrage uit het woonlastenfonds ook anders uitpakt.

Tabel 6: Vergelijking saldi beleid tot 2016 en saldi 2013

		2016		2013	
a. Alleenstaande					
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	97	€ -9	€ 51	€ -48
110%	€	194	€ 23	€ 115	€ -51 ↓
b. Alleenstaande oudere					
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	273	€ 167	€ 229	€ 130
110%	€	262 ↓	€ 113 ↓	€ 248	€ 105 ↓
c. Alleenstaande, 2 kinderen 3 & 5 jaar					
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	251	€ 91	€ 250	€ 75
110%	€	318	€ 92	€ 251	€ 11 ↓
d. Alleenstaande, 2 kinderen 14 & 16 jaar					
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	101	€ -125	€ 107	€ -110 ↓
110%	€	199	€ -93	€ 171	€ -112 ↓
e. Paar zonder kinderen					
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	9	€ -143	€ 13	€ -132 ↓
110%	€	115	€ -103	€ 75	€ -136 ↓
f. Ouder paar zonder kinderen					
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	242	€ 89	€ 233	€ 87
110%	€	296	€ 100	€ 232 ↓	€ 43 ↓
g. Paar, 2 kinderen 3 & 5 jaar					
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	79	€ -127	€ 86	€ -134
110%	€	178	€ -95	€ 154	€ -132
h. Paar, 2 kinderen 14 & 16 jaar					
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	-48	€ -322	€ -40	€ -303
110%	€	50	€ -289	€ 23	€ -305 ↓
i. Paar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar)					
		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€	-105	€ -451	€ -97	€ -433
110%	€	-6	€ -418	€ -27	€ -430

8.3 Inkomensniveaus

Wanneer de verschillende inkomensniveaus met elkaar worden vergeleken, valt op dat er in 2013 meer armoedevallen zichtbaar waren dan in 2016: in 2013 kregen bijna alle onderzochte huishoudtypen te maken met een armoedeval op 110 procent van de toepasselijke bijstandsnorm. De huishoudens die hier niet mee te maken hadden (paren met jonge kinderen en paren met vier kinderen) gingen er slechts een paar euro op vooruit.

Oorzaak van deze armoedeval waren de kosten voor woon-werkverkeer. Bij een inkomen gelijk aan het bijstandsniveau gaan we ervan uit dat niemand binnen het huishouden werkt en dat er dus ook geen werkgerelateerde kosten zijn. Maar bij een inkomen boven bijstandsniveau veronderstellen we dat er sprake is van een (kleine) baan. Vanzelfsprekend is het mogelijk dat de werkgever voorziet in een vergoeding van deze kosten, maar daar wordt in deze rapportage niet vanuit gegaan. Daarom zijn onder de post "overig restpakket" bij de inkomens vanaf 110 procent van de norm kosten opgenomen voor woon-werkverkeer.

Dat deze extra vervoerskosten in 2013 wél en in 2016 niet tot een armoedeval leiden, hangt ook hier weer samen met de vergoeding uit het woonlastenfonds. In 2016 komen alleen de alleenstaanden (zowel boven als onder de AOW-gerechtigde leeftijd) in aanmerking voor een vergoeding uit het woonlastenfonds, in 2013 kwamen alle onderzochte huishoudens op 100 procent in aanmerking voor een bijdrage, op 110 procent niet. Dit verschil wordt onder andere veroorzaakt door de hoogte van de huren waarmee gerekend wordt. In 2013 waren deze anders dan in 2016.

In 2013 was er op 110 procent dus sprake van extra vervoerskosten aan de uitgavenkant plus het wegvallen van de bijdrage uit het woonlastenfonds aan de inkomenskant. Gezamenlijk leidde dit tot een armoedeval. In 2016 zijn er alleen extra vervoerskosten. Deze kunnen worden opgevangen door het extra inkomen op 110 procent (t.o.v. de bijstandsnorm).

De alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd komt in 2016 wel in aanmerking voor een bijdrage uit het woonlastenfonds, maar deze bijdrage krijgt de alleenstaande ook nog op 110 procent, waardoor ook hier geen armoedeval zichtbaar wordt.

De alleenstaande oudere krijgt in 2016 alleen op 100 procent een bijdrage uit het woonlastenfonds. Bij dit huishouden zien we dan ook wel een armoedeval op 110 procent in 2016.

Bijlage 1: Begrotingen

In onderstaande tabellen zijn de begrotingen van de verschillende huishoudtypen opgenomen. Voor alle huishoudens wordt op een rij gezet hoe het budget er bij de verschillende inkomensniveaus uit ziet. De inkomensondersteunende regelingen van de gemeente Utrecht zijn als volgt in de begrotingen verwerkt:

Kwijtschelding van heffingen

In de begrotingen is de kwijtschelding van de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verwerkt bij de heffingsbedragen. Dit wordt aangegeven met • achter het resterende bedrag.

Collectieve zorgverzekering

De gemeente Utrecht biedt inwoners de mogelijkheid zich te verzekeren via een collectieve ziektekostenverzekering. Huishoudens kunnen gebruik maken van een collectieve zorgverzekering bij zorgverzekeraar Zilveren Kruis/Achmea. Bij de uitgavenposten 'zorgverzekering: basis' en 'zorgverzekering: aanvullend' hebben we het maandelijkse bedrag van de collectieve zorgverzekering gebruikt. Dit is aangegeven met •• achter de betreffende bedragen.

U-pas

De vergoedingen vanuit de U-pas zijn doorberekend met de post "sociale participatie" en wordt eveneens aangegeven met ••.

School€xtra

De vergoeding voor schoolactiviteiten zijn verrekend met de post "onderwijs" en aangegeven met ••.

Compu4school

De computerregeling is verrekend met de post "inventaris" en ook aangegeven met ••.

a. Alleenstaande

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	973	1070	1216
Zorgtoeslag	83	83	83
Huurtoeslag	230	230	179
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	53	53	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1339	1436	1478
Vaste lasten			
Huur	490	490	490
Energie			
Gas	59	59	59
Elektriciteit	20	20	20
Water	9	9	9
Gemeentelijke heffingen	0	0	17
Waterschapsheffingen	0	0	11
Telefoon, televisie, internet	49	49	49
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	62	62	74
Overige verzekeringen	19	19	19
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	14	14	14
TOTAAL VASTELASTEN	826	826	865
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	53	53	53
Inventaris	72	72	72
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	12	12	12
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	160	160	160
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	207	207	207
Was- en schoonmaakmiddelen	9	9	9
Persoonlijke verzorging	25	25	25
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	16	16	16
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	256	256	256
TOTAAL UITGAVEN	1242	1242	1282
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	97	194	197
Restpakket			
Sociale participatie	99	99	99
Overig restpakket	17	83	89
Vergoeding restpakket	-10	-10	-10
TOTAAL RESTPAKKET	106	171	177
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-9	23	19

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

b. Alleenstaande oudere

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1144	1202	1366
Zorgtoeslag	83	83	75
Huurtoeslag	232	203	113
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	41	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1500	1489	1554
Vaste lasten			
Huur	490	490	490
Energie			
Gas	66	66	66
Elektriciteit	22	22	22
Water	10	10	10
Gemeentelijke heffingen	0	0	13
Waterschapsheffingen	0	0	11
Telefoon, televisie, internet	52	52	52
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	62	62	74
Overige verzekeringen	13	13	13
Onderw ijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	11	11	11
TOTAAL VASTELASTEN	829	829	865
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	53	53	53
Inventaris	72	72	72
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	12	12	12
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	160	160	160
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	189	189	189
Was- en schoonmaakmiddelen	9	9	9
Persoonlijke verzorging	25	25	25
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	16	16	16
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	238	238	238
TOTAAL UITGAVEN	1227	1227	1262
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	273	262	292
Restpakket			
Sociale participatie	99	99	99
Overig restpakket	17	60	63
Vergoeding restpakket	-10	-10	-10
TOTAAL RESTPAKKET	106	149	151
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	167	113	140

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kw ijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

c. Alleenstaande, 2 kinderen 3 & 5 jaar

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	973	1070	1216
Zorgtoeslag	83	83	83
Huurtoeslag	285	285	285
Kinderbijslag	131	131	131
Kindgebonden budget	411	411	411
Kinderopvangtoeslag	0	555	833
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1883	2536	2959
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	47	47	47
Water	16	16	16
Gemeentelijke heffingen	0	0	20
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	49	49	49
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	62	62	74
Overige verzekeringen	22	22	22
Onderwijs	3	3	3
Kinderopvang	7	593	889
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	36	36	36
TOTAAL VASTELASTEN	1000	1585	1935
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	100	100	100
Inventaris	91	91	91
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	23	23	23
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	237	237	237
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	310	310	310
Was- en schoonmaakmiddelen	14	14	14
Persoonlijke verzorging	50	50	50
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	23	23	23
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	396	396	396
TOTAAL UITGAVEN	1633	2218	2568
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	251	318	392
Restpakket			
Sociale participatie	190	190	190
Overig restpakket	17	83	89
Vergoeding restpakket	-48	-48	-48
TOTAAL RESTPAKKET	160	225	231
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	91	92	160

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

d. Alleenstaande, 2 kinderen 14 & 16 jaar

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	973	1070	1216
Zorgtoeslag	83	83	83
Huurtoeslag	285	285	285
Kinderbijslag	188	188	188
Kindgebonden budget	465	465	465
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1994	2091	2237
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	47	47	47
Water	16	16	16
Gemeentelijke heffingen	0	0	20
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	53	53	53
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	62	62	74
Overige verzekeringen	22	22	22
Onderwijs	54	54	54
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	42	42	42
TOTAAL VASTE LASTEN	1054	1054	1107
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	143	143	143
Inventaris	88	88	88
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	23	23	23
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	276	276	276
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	452	452	452
Was- en schoonmaakmiddelen	14	14	14
Persoonlijke verzorging	74	74	74
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	23	23	23
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	562	562	562
TOTAAL UITGAVEN	1893	1893	1946
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	101	199	292
Restpakket			
Sociale participatie	213	213	213
Overig restpakket	61	127	133
Vergoeding restpakket	-48	-48	-48
TOTAAL RESTPAKKET	226	292	298
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-125	-93	-7

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijtschelding
- Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

e. Paar zonder kinderen

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1390	1529	1737
Zorgtoeslag	159	145	104
Huurtoeslag	285	266	190
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1834	1939	2032
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	59	59	59
Elektriciteit	37	37	37
Water	13	13	13
Gemeentelijke heffingen	0	0	1
Waterschapsheffingen	0	0	6
Telefoon, televisie, internet	56	56	56
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	125	125	148
Overige verzekeringen	29	29	29
Onderw ijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	28	28	28
TOTAAL VASTELASTEN	1129	1129	1159
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	107	107	107
Inventaris	85	85	85
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	24	24	24
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	239	239	239
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	377	377	377
Was- en schoonmaakmiddelen	11	11	11
Persoonlijke verzorging	50	50	50
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	19	19	19
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	456	456	456
TOTAAL UITGAVEN	1824	1824	1854
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	9	115	177
Restpakket			
Sociale participatie	156	156	156
Overig restpakket	17	83	83
Vergoeding restpakket	-20	-20	-20
TOTAAL RESTPAKKET	153	218	218
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-143	-103	-41

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kw ijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

f. Ouder paar zonder kinderen

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1579	1642	1866
Zorgtoeslag	156	146	115
Huurtoeslag	289	289	264
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	2024	2078	2245
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	66	66	66
Elektriciteit	41	41	41
Water	15	15	15
Gemeentelijke heffingen	0	0	20
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	54	54	54
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	125	125	148
Overige verzekeringen	16	16	16
Onderw ijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	22	22	22
TOTAAL VASTE LASTEN	1120	1120	1184
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	107	107	107
Inventaris	85	85	85
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	24	24	24
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	239	239	239
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	343	343	343
Was- en schoonmaakmiddelen	11	11	11
Persoonlijke verzorging	50	50	50
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	19	19	19
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	423	423	423
TOTAAL UITGAVEN			
	1782	1782	1846
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET			
	242	296	398
Restpakket			
Sociale participatie	156	156	156
Overig restpakket	17	60	66
Vergoeding restpakket	-20	-20	-20
TOTAAL RESTPAKKET	153	196	202
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET			
	89	100	196

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kw ijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

g. Paar, 2 kinderen3 & 5 jaar

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1390	1529	1737
Zorgtoeslag	159	145	104
Huurtoeslag	285	266	190
Kinderbijslag	131	131	131
Kindgebonden budget	155	148	128
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	2120	2218	2291
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	53	53	53
Water	19	19	19
Gemeentelijke heffingen	0	0	1
Waterschapsheffingen	0	0	6
Telefoon, televisie, internet	56	56	56
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	125	125	148
Overige verzekeringen	30	30	30
Onderwijs	3	3	3
Kinderopvang	11	11	11
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	50	50	50
TOTAAL VASTE LASTEN	1209	1209	1238
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	148	148	148
Inventaris	107	107	107
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	35	35	35
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	312	312	312
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	403	403	403
Was- en schoonmaakmiddelen	16	16	16
Persoonlijke verzorging	75	75	75
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	26	26	26
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	520	520	520
TOTAAL UITGAVEN	2040	2040	2070
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	79	178	220
Restpakket			
Sociale participatie	247	247	247
Overig restpakket	17	83	83
Vergoeding restpakket	-58	-58	-58
TOTAAL RESTPAKKET	207	272	272
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-127	-95	-52

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijtschelding
- Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

h. Paar, 2 kinderen 14 & 16 jaar

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1390	1529	1737
Zorgtoeslag	159	145	104
Huurtoeslag	285	266	190
Kinderbijslag	188	188	188
Kindgebonden budget	209	202	182
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	2231	2329	2402
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	53	53	53
Water	19	19	19
Gemeentelijke heffingen	0	0	1
Waterschapsheffingen	0	0	6
Telefoon, televisie, internet	60	60	60
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	125	125	148
Overige verzekeringen	30	30	30
Onderwijs	54	54	54
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	56	56	56
TOTAAL VASTE LASTEN	1259	1259	1289
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	190	190	190
Inventaris	103	103	103
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	35	35	35
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	352	352	352
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	527	527	527
Was- en schoonmaakmiddelen	16	16	16
Persoonlijke verzorging	99	99	99
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	26	26	26
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	668	668	668
TOTAAL UITGAVEN	2279	2279	2309
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	-48	50	93
Restpakket			
Sociale participatie	270	270	270
Overig restpakket	61	127	127
Vergoeding restpakket	-58	-58	-58
TOTAAL RESTPAKKET	273	339	339
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-322	-289	-246

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

i. Paar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar)

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1390	1529	1737
Zorgtoeslag	159	145	104
Huurtoeslag	285	266	190
Kinderbijslag	348	348	348
Kindgebonden budget	241	234	214
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	2423	2521	2594
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	66	66	66
Water	22	22	22
Gemeentelijke heffingen	0	0	1
Waterschapsheffingen	0	0	6
Telefoon, televisie, internet	60	60	60
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	125	125	148
Overige verzekeringen	30	30	30
Onderwijs	49	49	49
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	78	78	78
TOTAAL VASTELASTEN	1291	1291	1321
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	191	191	191
Inventaris	131	131	131
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	46	46	46
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	391	391	391
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	667	667	667
Was- en schoonmaakmiddelen	21	21	21
Persoonlijke verzorging	124	124	124
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	33	33	33
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	845	845	845
TOTAAL UITGAVEN	2527	2527	2557
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	-105	-6	36
Restpakket			
Sociale participatie	373	373	373
Overig restpakket	69	135	135
Vergoeding restpakket	-95	-95	-95
TOTAAL RESTPAKKET	347	412	412
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-451	-418	-376

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

j. Alleenstaande met zorgvraag

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	973	1070	1216
Zorgtoeslag	83	83	83
Huurtoeslag	230	230	179
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	53	53	0
Forfaitaire vergoeding	17	17	17
TOTAAL INKOMSTEN	1356	1453	1495
Vaste lasten			
Huur	490	490	490
Energie			
Gas	59	59	59
Elektriciteit	20	20	20
Water	9	9	9
Gemeentelijke heffingen	0	0	17
Waterschapsheffingen	0	0	11
Telefoon, televisie, internet	49	49	49
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	62	62	74
Overige verzekeringen	19	19	19
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	22	22	22
TOTAAL VASTELASTEN	834	834	873
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	53	53	53
Inventaris	72	72	72
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	29	29	29
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	177	177	177
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	207	207	207
Was- en schoonmaakmiddelen	9	9	9
Persoonlijke verzorging	25	25	25
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	16	16	16
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	256	256	256
TOTAAL UITGAVEN	1266	1267	1306
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	89	186	189
Restpakket			
Sociale participatie	99	99	99
Overig restpakket	17	83	89
Vergoeding restpakket	-10	-10	-10
TOTAAL RESTPAKKET	106	171	177
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-16	15	12

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijtschelding
- Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

k. Alleenstaande oudere met zorgvraag

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1144	1202	1366
Zorgtoeslag	83	83	75
Huurtoeslag	232	203	113
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	41	0	0
Forfaitaire vergoeding	17	17	17
TOTAAL INKOMSTEN	1516	1505	1571
Vaste lasten			
Huur	490	490	490
Energie			
Gas	66 ▲	66 ▲	66 ▲
Elektriciteit	22 ▲	22 ▲	22 ▲
Water	10 ▲	10 ▲	10 ▲
Gemeentelijke heffingen	0 ▲	0 ▲	13 ▲
Waterschapsheffingen	0 ▲	0 ▲	11 ▲
Telefoon, televisie, internet	52 ▲	52 ▲	52 ▲
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101 ▲	101 ▲	101 ▲
Zorgverzekering: Aanvullend	62 ▲	62 ▲	74 ▲
Overige verzekeringen	13 ▲	13 ▲	13 ▲
Onderwijs	0 ▲	0 ▲	0 ▲
Kinderopvang	0 ▲	0 ▲	0 ▲
Contributies en abonnementen	3 ▲	3 ▲	3 ▲
Vervoer	19 ▲	19 ▲	19 ▲
TOTAAL VASTE LASTEN	837	837	872
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	53 ▲	53 ▲	53 ▲
Inventaris	72 ▲	72 ▲	72 ▲
Onderhoud huis en tuin	23 ▲	23 ▲	23 ▲
Eigen risico	0 ▲	0 ▲	0 ▲
Eigen bijdragen, zelf zorgmedicijnen	12 ▲	12 ▲	12 ▲
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	160	160	160
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	189 ▲	192 ▲	241
Was- en schoonmaakmiddelen	9 ▲	9 ▲	9 ▲
Persoonlijke verzorging	25 ▲	25 ▲	25 ▲
Huishoudelijke dienstverlening	0 ▲	0 ▲	0 ▲
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	16 ▲	16 ▲	16 ▲
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	238	240	290
TOTAAL UITGAVEN	1235	1237	1322
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	282	268	249
Restpakket			
Sociale participatie	99	99	99
Overig restpakket	17	60	63
Vergoeding restpakket	-10 ●	-10 ●	-10 ●
TOTAAL RESTPAKKET	106	149	151
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	176	119	97

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

De tabellen op de volgende pagina's geven de begrotingen weer van de vernieuwde armoedeaanpak.

a. Alleenstaande

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	973	1070	1216
Zorgtoeslag	83	83	83
Huurtoeslag	230	230	179
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	42	42	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1328	1426	1478
Vaste lasten			
Huur	490	490	490
Energie			
Gas	59	59	59
Elektriciteit	20	20	20
Water	9	9	9
Gemeentelijke heffingen	0	0	17
Waterschapshellingen	0	2	11
Telefoon, televisie, internet	49	49	49
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	60	60	60
Overige verzekeringen	19	19	19
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	14	14	14
TOTAAL VASTELASTEN	823	826	851
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	53	53	53
Inventaris	72	72	72
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	12	12	12
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	160	160	160
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	207	207	207
Was- en schoonmaakmiddelen	9	9	9
Persoonlijke verzorging	25	25	25
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	16	16	16
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	256	256	256
TOTAAL UITGAVEN	1239	1242	1267
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	89	183	211
Restpakket			
Sociale participatie	99	99	99
Overig restpakket	17	83	89
Vergoeding restpakket	-10	-10	-10
TOTAAL RESTPAKKET	106	171	177
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-16	12	34

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

b. Alleenstaande oudere

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1144	1202	1366
Zorgtoeslag	83	83	75
Huurtoeslag	232	203	113
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	33	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1492	1489	1554
Vaste lasten			
Huur	490	490	490
Energie			
Gas	66	66	66
Elektriciteit	22	22	22
Water	10	10	10
Gemeentelijke heffingen	0	0	17
Waterschapsheffingen	0	0	11
Telefoon, televisie, internet	52	52	52
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	60	60	60
Overige verzekeringen	13	13	13
Onderw ijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	11	11	11
TOTAAL VASTELASTEN	826	826	854
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	53	53	53
Inventaris	72	72	72
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	12	12	12
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	160	160	160
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	189	189	189
Was- en schoonmaakmiddelen	9	9	9
Persoonlijke verzorging	25	25	25
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	16	16	16
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	238	238	238
TOTAAL UITGAVEN	1224	1224	1252
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	268	265	302
Restpakket			
Sociale participatie	99	99	99
Overig restpakket	17	60	66
Vergoeding restpakket	-10	-10	-10
TOTAAL RESTPAKKET	106	149	155
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	162	116	147

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kw ijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

c. Alleenstaande, 2 kinderen 3 & 5 jaar

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	973	1070	1216
Zorgtoeslag	83	83	83
Huurtoeslag	285	285	285
Kinderbijslag	131	131	131
Kindgebonden budget	411	411	411
Kinderopvangtoeslag	0	555	833
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1883	2536	2959
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	47	47	47
Water	16	16	16
Gemeentelijke heffingen	0	0	20
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	49	49	49
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	60	60	60
Overige verzekeringen	22	22	22
Onderw ijs	7	7	7
Kinderopvang	7	593	889
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	36	36	36
TOTAAL VASTELASTEN	1001	1587	1925
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	100	100	100
Inventaris	91	91	91
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	23	23	23
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	237	237	237
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	310	310	310
Was- en schoonmaakmiddelen	14	14	14
Persoonlijke verzorging	50	50	50
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	23	23	23
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	396	396	396
TOTAAL UITGAVEN	1634	2220	2558
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	249	316	402
Restpakket			
Sociale participatie	190	190	190
Overig restpakket	17	83	89
Vergoeding restpakket	-45	-45	-45
TOTAAL RESTPAKKET	162	227	233
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	88	89	168

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kw ijtschelding
- Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

d. Alleenstaande, 2 kinderen 14 & 16 jaar

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	973	1070	1216
Zorgtoeslag	83	83	83
Huurtoeslag	285	285	285
Kinderbijslag	188	188	188
Kindgebonden budget	465	465	465
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1994	2091	2237
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	47	47	47
Water	16	16	16
Gemeentelijke heffingen	0	0	20
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	53	53	53
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	60	60	60
Overige verzekeringen	22	22	22
Onderwijs	71	71	71
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	42	42	42
TOTAAL VASTE LASTEN	1068	1068	1110
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	143	143	143
Inventaris	98	98	98
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	23	23	23
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	286	286	286
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	452	452	452
Was- en schoonmaakmiddelen	14	14	14
Persoonlijke verzorging	74	74	74
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	23	23	23
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	562	562	562
TOTAAL UITGAVEN	1917	1917	1958
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	78	175	279
Restpakket			
Sociale participatie	213	213	213
Overig restpakket	61	127	133
Vergoeding restpakket	-83	-83	-83
TOTAAL RESTPAKKET	191	256	262
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-113	-81	17

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

e. Paar zonder kinderen

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1390	1529	1737
Zorgtoeslag	159	145	104
Huurtoeslag	285	266	190
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1834	1939	2032
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	59	59	59
Elektriciteit	37	37	37
Water	13	13	13
Gemeentelijke heffingen	0	0	12
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	56	56	56
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	119	119	119
Overige verzekeringen	29	29	29
Onderw ijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	28	28	28
TOTAAL VASTELASTEN	1124	1124	1156
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	107	107	107
Inventaris	85	85	85
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	24	24	24
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	239	239	239
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	377	377	377
Was- en schoonmaakmiddelen	11	11	11
Persoonlijke verzorging	50	50	50
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	19	19	19
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	456	456	456
TOTAAL UITGAVEN	1819	1819	1852
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	15	120	180
Restpakket			
Sociale participatie	156	156	156
Overig restpakket	17	83	85
Vergoeding restpakket	-20	-20	-20
TOTAAL RESTPAKKET	153	218	221
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-138	-98	-41

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kw ijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

f. Ouder paar zonder kinderen

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1579	1642	1866
Zorgtoeslag	156	146	115
Huurtoeslag	289	289	264
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	2024	2078	2245
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	66	66	66
Elektriciteit	41	41	41
Water	15	15	15
Gemeentelijke heffingen	0	0	20
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	54	54	54
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	119	119	119
Overige verzekeringen	16	16	16
Onderw ijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	22	22	22
TOTAAL VASTELASTEN	1114	1114	1156
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	107	107	107
Inventaris	85	85	85
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	24	24	24
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	239	239	239
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	343	343	343
Was- en schoonmaakmiddelen	11	11	11
Persoonlijke verzorging	50	50	50
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	19	19	19
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	423	423	423
TOTAAL UITGAVEN	1776	1776	1818
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	248	302	427
Restpakket			
Sociale participatie	156	156	156
Overig restpakket	17	60	66
Vergoeding restpakket	-20	-20	-20
TOTAAL RESTPAKKET	153	196	202
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	95	106	225

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kw ijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

g. Paar, 2 kinderen3 & 5 jaar

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1390	1529	1737
Zorgtoeslag	159	145	104
Huurtoeslag	285	266	190
Kinderbijslag	131	131	131
Kindgebonden budget	155	148	128
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	2120	2218	2291
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	53	53	53
Water	19	19	19
Gemeentelijke heffingen	0	0	12
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	56	56	56
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	119	119	119
Overige verzekeringen	30	30	30
Onderw ijs	7	7	7
Kinderopvang	11	11	11
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	50	50	50
TOTAAL VASTELASTEN	1207	1207	1240
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	148	148	148
Inventaris	107	107	107
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	35	35	35
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	312	312	312
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	403	403	403
Was- en schoonmaakmiddelen	16	16	16
Persoonlijke verzorging	75	75	75
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	26	26	26
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	520	520	520
TOTAAL UITGAVEN	2039	2039	2072
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	81	179	219
Restpakket			
Sociale participatie	247	247	247
Overig restpakket	17	83	85
Vergoeding restpakket	-55	-55	-55
TOTAAL RESTPAKKET	209	274	277
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-128	-95	-58

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kw ijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

h. Paar, 2 kinderen 14 & 16 jaar

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1390	1529	1737
Zorgtoeslag	159	145	104
Huurtoeslag	285	266	190
Kinderbijslag	188	188	188
Kindgebonden budget	209	202	182
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	2231	2329	2402
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	53	53	53
Water	19	19	19
Gemeentelijke heffingen	0	0	12
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	60	60	60
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	119	119	119
Overige verzekeringen	30	30	30
Onderwijs	71	71	71
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	56	56	56
TOTAAL VASTE LASTEN	1270	1270	1303
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	190	190	190
Inventaris	113	113	113
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	35	35	35
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	362	362	362
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	527	527	527
Was- en schoonmaakmiddelen	16	16	16
Persoonlijke verzorging	99	99	99
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	26	26	26
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	668	668	668
TOTAAL UITGAVEN	2300	2300	2333
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	-69	29	69
Restpakket			
Sociale participatie	270	270	270
Overig restpakket	61	127	129
Vergoeding restpakket	-93	-93	-93
TOTAAL RESTPAKKET	238	303	306
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-307	-274	-237

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kw ijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

i. Paar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar)

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1390	1529	1737
Zorgtoeslag	159	145	104
Huurtoeslag	285	266	190
Kinderbijslag	348	348	348
Kindgebonden budget	241	234	214
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	0	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	2423	2521	2594
Vaste lasten			
Huur	575	575	575
Energie			
Gas	79	79	79
Elektriciteit	66	66	66
Water	22	22	22
Gemeentelijke heffingen	0	0	12
Waterschapsheffingen	0	0	21
Telefoon, televisie, internet	60	60	60
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	202	202	202
Zorgverzekering: Aanvullend	119	119	119
Overige verzekeringen	30	30	30
Onderwijs	74	74	74
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	5	5	5
Vervoer	78	78	78
TOTAAL VASTE LASTEN	1311	1311	1343
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	191	191	191
Inventaris	141	141	141
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	46	46	46
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	401	401	401
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	667	667	667
Was- en schoonmaakmiddelen	21	21	21
Persoonlijke verzorging	124	124	124
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	33	33	33
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	845	845	845
TOTAAL UITGAVEN	2557	2557	2590
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	-134	-36	4
Restpakket			
Sociale participatie	373	373	373
Overig restpakket	69	135	137
Vergoeding restpakket	-139	-139	-139
TOTAAL RESTPAKKET	302	368	370
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-437	-404	-367

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

•• Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

j. Alleenstaande met zorgvraag

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	973	1070	1216
Zorgtoeslag	83	83	83
Huurtoeslag	230	230	179
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	42	42	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1328	1426	1478
Vaste lasten			
Huur	490	490	490
Energie			
Gas	59	59	59
Elektriciteit	20	20	20
Water	9	9	9
Gemeentelijke heffingen	0	0	17
Waterschapsheffingen	0	2	11
Telefoon, televisie, internet	49	49	49
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101	101	101
Zorgverzekering: Aanvullend	60	60	60
Overige verzekeringen	19	19	19
Onderwijs	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3
Vervoer	22	22	22
TOTAAL VASTELASTEN	831	834	859
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	53	53	53
Inventaris	72	72	72
Onderhoud huis en tuin	23	23	23
Eigen risico	0	0	0
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	29	29	29
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	177	177	177
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	207	207	207
Was- en schoonmaakmiddelen	9	9	9
Persoonlijke verzorging	25	25	25
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	16	16	16
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	256	256	256
TOTAAL UITGAVEN	1264	1267	1292
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	65	159	187
Restpakket			
Sociale participatie	99	99	99
Overig restpakket	17	83	89
Vergoeding restpakket	-10	-10	-10
TOTAAL RESTPAKKET	106	171	177
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	-41	-12	9

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijtschelding
- Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

k. Alleenstaande oudere met zorgvraag

	100%	110%	125%
Inkomsten			
Netto inkomen (incl. kortingen)	1144	1202	1366
Zorgtoeslag	83	83	75
Huurtoeslag	232	203	113
Kinderbijslag	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
Woonlastenfonds	33	0	0
Forfaitaire vergoeding	0	0	0
TOTAAL INKOMSTEN	1492	1489	1554
Vaste lasten			
Huur	490	490	490
Energie			
Gas	66 ▲	66 ▲	66 ▲
Elektriciteit	22 ▲	22 ▲	22 ▲
Water	10 ▲	10 ▲	10 ▲
Gemeentelijke heffingen	0 ▲	0 ▲	17 ▲
Waterschapsheffingen	0 ▲	0 ▲	11 ▲
Telefoon, televisie, internet	52 ▲	52 ▲	52 ▲
Verzekeringen			
Zorgverzekering: Basis	101 ▲	101 ▲	101 ▲
Zorgverzekering: Aanvullend	60 ●●	60 ●●	60 ●●
Overige verzekeringen	13 ▲	13 ▲	13 ▲
Onderwijs	0 ▲	0 ▲	0 ▲
Kinderopvang	0 ▲	0 ▲	0 ▲
Contributies en abonnementen	3 ▲	3 ▲	3 ▲
Vervoer	19 ●●	19 ●●	19 ●●
TOTAAL VASTELASTEN	834	834	862
Reserveringsuitgaven			
Kleding en schoenen	53 ▲	53 ▲	53 ▲
Inventaris	72 ▲	72 ▲	72 ▲
Onderhoud huis en tuin	23 ▲	23 ▲	23 ▲
Eigen risico	0 ●●	0 ●●	0 ●●
Eigen bijdragen, zelfzorgmedicijnen	12 ▲	12 ▲	12 ▲
Vrijtijdsuitgaven	*	*	*
TOTAAL RESERVERINGSUITGAVEN	160	160	160
Huishoudelijke uitgaven			
Voeding	189 ▲	192 ▲	241 ▲
Was- en schoonmaakmiddelen	9 ▲	9 ▲	9 ▲
Persoonlijke verzorging	25 ▲	25 ▲	25 ▲
Huishoudelijke dienstverlening	0 ▲	0 ▲	0 ▲
Huisdieren	*	*	*
Roken	*	*	*
Diversen	16 ▲	16 ▲	16 ▲
TOTAAL HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	238	240	290
TOTAAL UITGAVEN	1232	1235	1312
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	260	254	242
Restpakket			
Sociale participatie	99	99	99
Overig restpakket	17	60	66
Vergoeding restpakket	-10 ●●	-10 ●●	-10 ●●
TOTAAL RESTPAKKET	106	149	155
BESCHIKBAAR NA RESTPAKKET	155	105	87

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

●● Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

Bijlage 2: Inkomsten

Inkomsten

Het inkomen in de begrotingen is inclusief vakantietoeslag en heffingskortingen (bijvoorbeeld de algemene heffingskorting, de arbeidskorting en de combinatiekorting). Het uitgangspunt is dat huishoudens alle kortingen en landelijke toeslagen waar ze recht op hebben ook daadwerkelijk aanvragen.

Individuele inkomenstoelage

De individuele inkomenstoelage is bedoeld voor mensen jonger dan de AOW-leeftijd die geen zicht hebben op een inkomensverbetering. De hoogte van de individuele inkomenstoelage bedraagt:

- 378 euro voor een alleenstaande;
- 486 euro voor een alleenstaande ouder;
- 540 euro voor paren;
- 607 euro voor echtparen (of daarmee gelijkgestelden) met minimaal 2 kinderen waarvan 1 kind tussen 12 en 18 jaar is.

GRIP budget

In de vernieuwde armoedeaanpak is de individuele inkomenstoelage komen te vervallen. Hiervoor in de plaats is het GRIP budget gekomen. Met het GRIP budget wil de gemeente mensen ondersteunen om een bepaalde levensgebeurtenis door te komen en om het vervolgens financieel zelfstandig te redden. De hoogte van het budget is 400 euro per huishouden per gebeurtenis.

Algemene opmerking

Naast bovenstaande inkomensondersteunende maatregelen wordt bij de inkomsten rekening gehouden met de zorgtoeslag, de huurtoeslag, de kinderbijslag, het kindgebonden budget en het de eventuele kinderopvangtoeslag.

Bijlage 3: Verantwoording uitgaven

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen uitgesplitst naar het basis- en het restpakket.

1. Basispakket

Huur

Er wordt gerekend met een huur van 490 euro voor eenpersoonshuishoudens en 575 euro voor meerpersoonshuishoudens.

Energie

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld gebruik naar huishoudtype met een opslag voor huishoudens van de AOW-gerechtigde leeftijd (gasverbruik). Daarbij hanteert het Nibud de prijs van het gemiddelde verbruik. Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd is de energieregeling verrekend.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief de minst uitgebreide tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden is de collectiviteitskorting van toepassing.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Dit zijn gemiddelde bedragen aan schoolkosten. Deze verschillen per schooltype. Ze zijn afkomstig van Nibud-onderzoek (basisschool) en de Schoolkostenmonitor (middelbare school).

Kinderopvang

Dit zijn de kosten exclusief de landelijke vergoeding die wordt gegeven. De kinderopvangtoeslag staat benoemd bij de inkomsten.

Contributies en abonnementen

Hieronder vallen de bankkosten. De kosten aan kranten en/of tijdschriften en de kosten aan (sport-)verenigingen vallen onder het restpakket (zie volgende paragraaf).

Vervoer

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets, een OV-chipkaart en enkele zones.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding.

Inventaris en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud.

Niet-vergoede ziektekosten

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. plus het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het eigen risico van de zorgverzekering.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding volgens het Voedingscentrum. De prijzen van deze voedingspakketten zijn afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakartikelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven. Denk hierbij aan de kosten voor postzegels en de kosten van een identiteitsbewijs.

2. Restpakket

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen. Alle vrije bestedingen vormen samen het restpakket.

Pakket voor sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staan hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4 tot 12 jaar	11,50
per persoon vanaf 12 jaar	17,00
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	8,50
per huishouden	11,50
Op bezoek gaan	
per persoon	5,50
Vakantie/uitgaan	
per persoon	17,00
per huishouden	23,00
Vervoer	
per persoon	9,00
per huishouden	4,50

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2016.

Overig restpakket

Naast de uitgaven zoals gespecificeerd in het pakket aan sociale participatie kunnen nog allerlei overige uitgaven als voorbeeld in het restpakket worden opgenomen. In dit onderzoek zijn dat de kosten voor woon-werkverkeer (gebaseerd op een twee-sterrenabonnement en jaarlijks geïndexeerd), zakgeld voor de kinderen (bedragen zijn gebaseerd op regulier onderzoek van het Nibud) en de kosten voor een huisdier (incl. hondenbelasting).